

**ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ
Κέντρο Φιλοξενίας Αστεγών Στον Βόλο**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπων Καθηγητής : Κωσταντίνος Μανωλίδης

Φοιτητές : Κουντουρέτης Παναγιώτης
Προκοπίου Άντρια

Ιούνιος 2018

Ευχαριστίες

Έχοντας φτάσει στο τέλος της εκπόνησης της διπλωματικής μας εργασίας για το Προπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών των Αρχιτεκτόνων Μηχανικών θέλουμε να ευχαριστήσουμε ορισμένους ανθρώπους οι οποίοι μας βοήθησαν ο καθένας με τον τρόπο του ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία αυτή.

Αρχικά, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον επιβλέποντα καθηγητή μας, κ. Κωνσταντίνο Μανωλίδη ο οποίος μας έδωσε την ευκαιρία να συνεργαστούμε μαζί του και μας πρόσφερε πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση καθ'όλη τη διάρκεια εκπόνησής της διπλωματικής μας εργασίας. Επίσης θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την συνάδελφο μας Γεωργιάδου Μαργαρίτα που αφιέρωσε τον χρόνο της και μας διευκόλυνε ιδιαίτερα σε πρακτικές δυσκολίες. Σημαντικό ρόλο για την ολοκλήρωση της έρευνάς μας είχαν και οι υπεύθυνες του Ξενώνα Βόλου και οι κοινωνικοί λειτουργοί οι οποίοι μας έδωσαν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις δομές των αστέγων στο Βόλο και τα στατιστικά στοιχεία. Τέλος, δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας για την υπομονή την οποία έδειξαν όχι μόνο τώρα αλλά όλα αυτά τα χρόνια φοίτησης μας στο Τμήμα.

Βόλος, Ιούνιος 2018

Περίληψη Διπλωματικής Εργασίας

Φοιτητές : Κουντουρέτης Παναγιώτης

Προκοπίου Άντρια

Επιβλέπων Καθηγητής: Μανωλίδης Κωνσταντίνος

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ/Κέντρο Φιλοξενίας Αστέγων Στον Βόλο

Η διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην προσωρινή φιλοξενία των αστέγων του Βόλου και στην παράλληλη δραστηριοποίηση και στήριξή τους, προκειμένου να επανενταχθούν ως ενεργοί και ανεξάρτητοι πολίτες στην κοινωνία. Στο πρόγραμμα εντάσσεται και το αγροτικό κομμάτι ώστε να επιτευχθεί η δραστηριοποίηση των φιλοξενουμένων.

Το σύνολο των δομών που υπάρχουν για τους αστέγους χρηματοδοτείται από τον Δήμο Βόλου και την Εκκλησία, τα κτίρια που φιλοξενούν σήμερα αυτές τις δομές δεν είναι άλλα από διαμερίσματα περιορισμένων παροχών και δυνατοτήτων τα οποία ενοικιάζονται προσωρινά για αυτούς τους σκοπούς και δύο ξενώνες στην πόλη του Βόλου οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα χώρου σε σχέση με τον αριθμό των αστέγων της πόλης.

Η παρατήρηση αυτή ήταν και ο βασικός λόγος για την επιλογή του θέματος. Η έρευνα αφορά στη μελέτη και το σχεδιασμό ενός κέντρου που συγκεντρώνει τις αναγκαίες δομές και τις στεγάζει σε εννιαίο χώρο προκειμένου να λειτουργούν αποτελεσματικότερα και να μην έχουν προσωρινό χαρακτήρα. Η χωροθέτηση βασίστηκε σε μία σειρά επιδιώξεων. Αναζητήθηκε κενό οικόπεδο στη πόλη του Βόλου που να διαθέτει επαρκή έκταση για την ανάπτυξη του προγράμματος και που να προσφέρει εύκολη πρόσβαση στην πόλη και στις συγκοινωνίες, χωρίς ωστόσο να διαταράσσει τη συνοχή της τοπικής κοινωνίας. Βάσει των παραπάνω επιλέχτηκε το οικόπεδο επί των οδών Μητροπολίτου Ιωακείμ και Περιφερειακή Βόλου σε μία περιοχή με έντονο αγροτικό χαρακτήρα και με αραιή κατοίκηση.

Το κτιριολογικό πρόγραμμα για το κέντρο περιλαμβάνει τόσο δομές για τη στέγαση και τη φιλοξενία των αστέγων, 50 περίπου στον αριθμό, όσο και εγκαταστάσεις για την υποστήριξη και δραστηριοποίηση τους με στόχο την αυτονόμηση και επανένταξη στην κοινωνία. Ο διαχωρισμός των λειτουργιών γίνεται σε έξι ξεχωριστά κτίρια, εκ των οποίων το πρώτο είναι χώρος εστίασης, το δεύτερο έχει κοινωνικό χαρακτήρα, τα τρία είναι οι χώροι υπνωτηρίου χωρισμένα σε αντρών, γυναικών και οικογενειών και το τελευταίο διαθέτει χώρους δραστηριοποίησης τους στον αγροτικό τομέα. Οι φιλοξενούμενοι του κέντρου θα εργάζονται στα περβόλια του προγράμματος στα οποία θα καλλιεργούν λαχανικά, φρούτα και βότανα και θα έχουν την δυνατότητα πώλησης τους στην λαϊκή αγορά που θα στήνεται στην πλατεία του συγκροτήματος.

Summary of Diploma Thesis

Students: Kountouretis Panagiotis

Prokopiou Andria

Supervisor: Manolidis Konstantinos

FROM THE ROAD TO RESTORATION / Homeless Center in Volos

The diploma thesis focuses on the temporary housing of the homeless people of Volos and their parallel activation and support in order to reintegrate as active and independent citizens in society. The program also includes urban agriculture in order to attract the guests.

All the buildings that exist for homeless people are funded by the Municipality of Volos and the Church, the buildings that currently occupy these structures are no more than apartments with limited facilities and possibilities that are temporarily rented for these purposes and two hostels in the city of Volos which face space problems in relation to the number of homeless people in the city.

This observation was also the main reason for choosing this subject. The research is focused on the study and design of a center that gathers the necessary structures and houses them in a single space in order to function more efficiently and not to have a temporary character. The site was chosen based on a number of reasons. An empty plot of land was needed in the city of Volos, with enough space for the development of the program and offering easy access to the city and to public transport, without disturbing the cohesion of the local community. On the basis of the above, the plot was selected on the streets of Mitropolit Ioakim and Regional Volos in an area of intense agriculture character and sparsely populated.

The building program for the center includes both structures for housing and homelessness, about 50 in number, as well as facilities for their support and activation aiming to autonomy and reintegration into society. The separation of functions is done in six separate buildings, the first being a dining area, the second one having a social character, three sleeping rooms divided into men, women and families, and the latter have places for their activation in the agricultural sector. The guests of the center will work on the verbs of the program, which will grow vegetables, fruits and herbs and will be able to sell them on the street market that will be set up in the square of the complex.

περιεχόμενα

- 1** Εισαγωγή
- 2** Ιστορική Αναδρομή
- 3** Ποιοι είναι οι άστεγοι
- 4** Έρευνα
- 5** Επιλογή τοποθεσίας
- 6** Χαράξεις και πλατεία
- 7** Κτιριολογικό Πρόγραμμα
- 8** Βότανα και τρόποι ποτίσματος
- 9** Φωτορεαλιστική Απεικόνιση
- 10** Υλικά και Βιωσιμότητα Έργου
- 11** Επίλογος
- 12** Βιβλιογραφία

1 Εισαγωγή

Η διπλωματική εργασία αφορά στο σχεδιασμό ενός νέου κτιριακού συγκροτήματος στην περιοχή Αγίας Παρασκευής του Βόλου, το οποίο μεριμνά για τη φιλοξενία και την δραστηριοποίηση των αστέγων της πόλης, με απώτερο στόχο την επανένταξή τους στην κοινωνία ως ενεργά μέλη της.

Αστεγοι δεν υπάρχουν μόνο στους ξενώνες του Δήμου Βόλου. Βρίσκονται παντού στην πόλη, δίπλα μας, σε σημεία πολυσύχναστα. Η παρατήρηση αυτή ήταν και ο βασικός λόγος για την επιλογή του θέματος. Το σύνολο των δομών που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην πόλη του Βόλου για τους άστεγους χρηματοδοτείται από τον Δήμο Βόλου και την Εκκλησία, τα

κτίρια που φιλοξενούν σήμερα αυτές τις δομές δεν είναι άλλα από διαμερίσματα περιορισμένων παροχών και δυνατοτήτων τα οποία ενοικιάζονται προσωρινά για αυτούς τους σκοπούς και δύο ξενώνες στην πόλη του Βόλου οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα χώρου σε σχέση με τον αριθμό των αστέγων της πόλης

Αρχικά, παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τους αστέγους, τις ανάγκες τους και τις ελλείψεις υποδομών για αυτούς, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζεται η αναλυτική μελέτη και η σχεδιαστική πρόταση για την αντιμετώπιση αυτών των ελλείψεων.

2 Ιστορική Αναδρομή

Το φαινόμενο των αστέγων, συμπεριλαμβανομένων των ε παιτών, καθώς και ανθρώπων που χαρακτηρίζονται ως αλήτες των δρόμων, απαντά σε όλες σχεδόν τις περιόδους της ιστορίας της ανθρωπότητας.

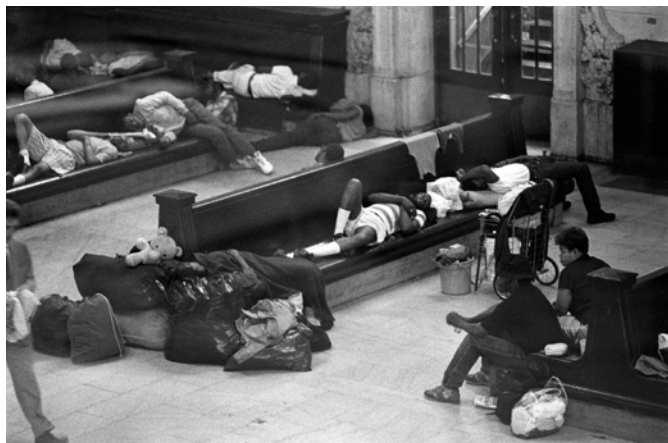
Οι πρώτες εργασίες των ιστορικών για το ζήτημα τοποθετούνται χρονικά στη δεκαετία του 1960, και οι περισσότερες επικεντρώνονται χωρικά στην Ευρώπη και την Αμερική από την ιστορική περίοδο του μεσαίωνα μέχρι και τις μέρες μας. Μάλιστα, ο όρος "vagrancy" που περιγράφει το φαινόμενο των περιπλανώμενων και άστεγων ανθρώπων θεωρείται ότι εισήχθη κατά τον 14ο αιώνα στην Αγγλία κατά τη διάρκεια της πανώλης που διόγκωσε το πρόβλημα.

Άστεγους και ανθρώπους του δρόμου συναντούμε στην περίοδο της Κλασικής Αρχαιότητας στον ελλαδικό χώρο, όπου μάλιστα υπήρχαν δύο διαφορετικές λέξεις για την περιγραφή τους: με τη λέξη πένης υποδηλωνόταν ο φτωχός μικροϊδιοκτήτης γης που μπορούσε μετά βίας να επιβιώσει, αλλά όχι να συμμετέχει στις δραστηριότητες της πόλης - κράτους, ενώ η λέξη πτωχός αφορούσε ανθρώπους που ζητιάνευαν στους δρόμους για να επιβιώσουν.

Στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία οι πλάνητες και οι άστεγοι αντιμετωπίστηκαν αποστελλόμενοι σε αποικίες ή προσλαμβανόμενοι ως μισθοφόροι στον στρατό. Γενικότερα, τόσο στην Ρώμη όσο και στον ελλαδικό χώρο της αρχαιότητας οι άστεγοι δεν συνιστούσαν σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα για τους εκάστοτε ηγέτες: οι άνεργοι ήταν κατά βάση τεμπέληδες.

Κατά τον 16ο και 17ο αιώνα και εξαιτίας των δημογραφικών αλλαγών, νεαροί άνεργοι άντρες χωρίς κατοικία, που ταξιδεύουν σε μεγάλες αποστάσεις μόνοι τους ή συγκροτώντας μικρές ομάδες προς αναζήτηση εργασίας, διαμορφώνουν την τάξη των αστέγων που πλέον αποτελεί ένα καθαρά αστικό φαινόμενο. Οι άστεγοι συνδέονται με την εγκληματικότητα και ο φόβος διακατέχει την κοινωνία απέναντί τους. Την περίοδο αυτή η επίσημη πολιτεία τόσο στην Αγγλία, όσο και στη Γαλλία και την Ισπανία θεσμοθετεί αυστηρούς έως και τυραννικούς νόμους που αφορούν τους αστέγους, ενώ κάποιοι επιτήδειοι πλουτίζουν εις βάρος τους. Παράλληλα γίνονται οι πρώτες απόπειρες ταξινόμησης των αστέγων σε κατηγορίες σε μια προσπάθεια καλύτερης κατανόησης του φαινομένου, επιβολής των κατάλληλων ποινών σε αυτούς, αλλά και πρόληψης και παροχής φροντίδας στους άστεγους.

Η παραπάνω ιστορική αναδρομή καθιστά σαφές τόσο μέσω των ιστορικών στοιχείων, όσο και των ντοκουμέντων, ότι οι άστεγοι άνθρωποι δεν είναι ένα φαινόμενο της εποχής μας, αλλά σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό υπήρχαν σχεδόν σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες του δυτικού κόσμου από την αρχαιότητα μέχρι και τις μέρες μας. Οι αιτίες που οδηγούσαν κάποιον να ζήσει στο δρόμο, τα προβλήματα που αντιμετώπιζε, οι συμπεριφορές που ανέπτυξε, αλλά και η αντιμετώπισή του από το κοινωνικό σύνολο και την επίσημη πολιτεία ποικίλλουν, τόσο γεωγραφικά, όσο και χρονικά συνδεόμενες πάντα με την οργάνωση της εκάστοτε κοινωνίας.

Εικόνα 1. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1960, ο θερματικός σταθμός ήταν ένα καταρακτώδες, σκουρισμένο ερείπιο, που συχνά χρησιμοποιείται ως καταφύγιο από τους άστεγους της Νέας Υόρκης.

Οι πρώτες δομές κοινωνικής πρόνοιας και φιλοξενίας για άστεγο πληθυσμό δεν προσέφεραν καλές συνθήκες διαβίωσης, ούτε διαχωρίζαν τα άτομα σε αυτά που χρειάζονταν ψυχιατρική βοήθεια και σε αυτά που χρειάζονταν απλά μία δουλειά. Ο ετερόκλητος χαρακτήρας αυτού του πληθυσμού και η συγκέντρωσή του σε ακατάλληλα κτίρια δημιουργούσε προβλήματα. Οι πρώτες δομές ήταν άθλιες, πρόχειρες, λύσεις έκτακτης ανάγκης χωρίς κάποιο σχεδιασμό και χωρίς παροχές, ιδιωτικότητα ή συνθήκες υγιεινής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι συχνά χρησιμοποιούνταν και φυλακές για αυτό το σκοπό. Από τα μέσα του 20ού αιώνα και μετά εμφανίζονται οι πρώτες δομές ειδικά για τους αστέγους στις Η.Π.Α., οι οποίες στηρίζονταν από οργανώσεις και θρησκευτικές ομάδες. Πρώτα χρησιμοποιήθηκαν κάποια υπάρχοντα εγκαταλελειμμένα κτίρια εργοστασίων και αποθηκών, ενώ αργότερα σχεδιάστηκαν και κάποια νέα κτίρια αποκλειστικά ως κέντρα για αστέγους.

Σε γενικές γραμμές οι άστεγοι έχουν ανάγκη από ένα ασφαλές περιβάλλον το οποίο θα τους προσφέρει τα αναγκαία εφόδια και παροχές, προκειμένου να μπορέσουν να ορθοποδήσουν, να αναζητήσουν εργασία και να ανεξαρτητοποιηθούν.

Ο σχεδιασμός ενός χώρου ή κτιρίου που προορίζεται για τη φιλοξενία των αστέγων πρέπει να πληρεί ορισμένα κριτήρια για να είναι αποτελεσματικός και πετυχημένος. Πρέπει να αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα των ατόμων και των ιδιαίτερων αναγκών τους, είτε αυτό σημαίνει διάκριση ανδρών-γυναικών είτε σημαίνει ηλικιακό διαχωρισμό ή ακόμα διαχωρισμό ατόμων με πνευματικές ασθένειες, υστερήσεις κι εθισμούς. Επιπλέον, πρέπει να υπάρχει σχετική ιδιωτικότητα, αν και αυτό έρχεται σε αντίθεση με την ανάγκη για επιτήρηση των χώρων. Ακόμα, η σχεδίαση πρέπει να αποπνέει μία αίσθηση ησυχαστηρίου, καταφυγίου και φιλοξενίας, χωρίς ωστόσο να ενθαρρύνει τα άτομα να θεωρήσουν το χώρο ως μόνιμη κατοικία τους. Οι άστεγοι στατιστικά προτιμούν τους μεγάλους κι ανοιχτούς χώρους, επειδή τους θυμίζουν το ανοιχτό περιβάλλον των δρόμων και την ελευθερία τους. Σημαντικό είναι, επίσης, η είσοδος σε μία τέτοια δομή να είναι ανοιχτή και άνετη προκειμένου να προσκαλεί τα άτομα και να τα υποδέχεται χωρίς να τα υποχρεώνει να περάσουν από μικρούς χώρους ή γραφεία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι άστεγοι είναι πολύ δύσπιστοι και επιφυλακτικοί σε ότι αφορά να απευθύνονται σε δομές για βοήθεια, γι' αυτό και ένα μεγάλο ποσοστό παραμένει στους δρόμους και αρνείται κάποια βοήθεια.

Σε ότι αφορά τους χώρους και τις αναγκαίες λειτουργίες μίας δομής υποδοχής αστέγων χρειάζονται χώροι ύπνου, υγιεινής, αποθήκευσης, σίτισης, αλλά και χώροι δημιουργικής απασχόλησης,

Εικόνα 2. Silicon Valley Homeless Shelter, 2013

εκπαίδευσης, συμβουλευτικής και ιατρικής περίθαλψης.

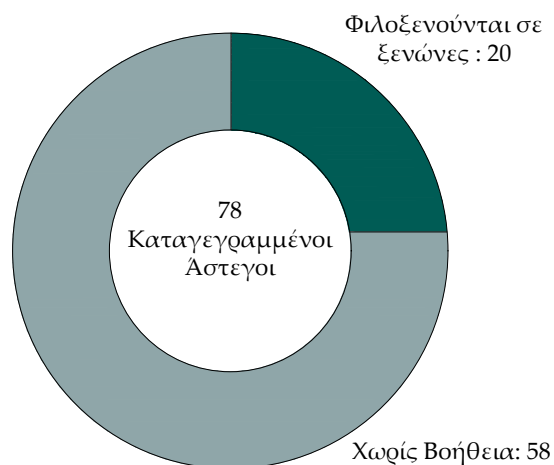
Οι ανοιχτοί χώροι είναι επιθυμητοί, επειδή είναι πιο φιλικοί για τους χρήστες κι επιπλέον οι ανοιχτοί (αίθριοι/υπαίθριοι) χώροι χρειάζονται για οπτική εκτόνωση και για τους καπνιστές. Το κάπνισμα αναγνωρίζεται ως πρόβλημα εθισμού ωστόσο θα πρέπει να υπάρχει μια ανθρώπινη προσέγγιση στα άτομα που αντιμετωπίζουν να διαμένουν σε αντίστοιχους πιο ανεξάρτητους χώρους.

Τέλος, η ασφάλεια και η επιτήρηση σε αυτούς τους χώρους είναι σημαντική, χωρίς ωστόσο να γίνεται με εμφανή κι επιδεικτικό τρόπο. Πρέπει δηλαδή οι χώροι να είναι εύκολα επιτηρούμενοι χωρίς να υπάρχουν “νεκρά σημεία” ή απομονωμένοι χώροι.

3 Ποιοι είναι οι άστεγοι

Ο πληθυσμός των αστέγων δεν μετράται με απόλυτα νούμερα αλλά κατά περιόδους, διότι συνεχώς μεταβάλλεται. Στον Βόλο, για το έτος 2017-2018 καταγράφηκαν 78 άστεγοι. Οι άστεγοι στην εποχή μας είναι κυρίως άτομα τα οποία λόγω διάφορων κακών συγκυριών, με κοινό παρονομαστή τα οικονομικά προβλήματα, έχασαν τη δυνατότητα να διατηρήσουν μία μόνιμη κατοικία. Τα στατιστικά στοιχεία διαψεύδουν εμφατικά τα στερεότυπα σχετικά με το προφίλ του άστεγου που έχουμε στο μυαλό μας. Δεν είναι όλοι οι άστεγοι αμόρφωτοι ή/και χρήστες ουσιών. Στην πραγματικότητα, τα ποσοστά των ναρκομανών και των ατόμων χωρίς εκπαίδευση μεταξύ των αστέγων είναι πολύ χαμηλά. Ανάμεσα στους διάφορους παράγοντες που εντοπίζονται ως βασικές αιτίες αστεγίας είναι: τα οικονομικά προβλήματα 26%, η ανεργία 24%, η έλλειψη οικογενειακής υποστήριξης 18%, το διαζύγιο 9%, θέματα εθισμού 7%, ψυχικές ασθένειες 6%, έξωση 3%, πρώην φυλακισμένοι 3%, άλλοι λόγοι 3%, παράνομες επιχειρήσεις 1%.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΣΤΕΓΩΝ

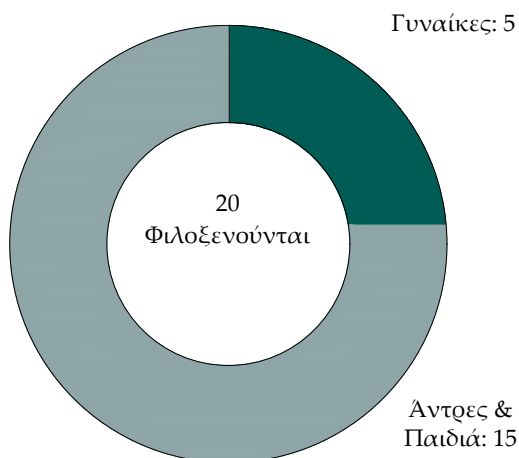
ΑΝΕΡΓΙΑ

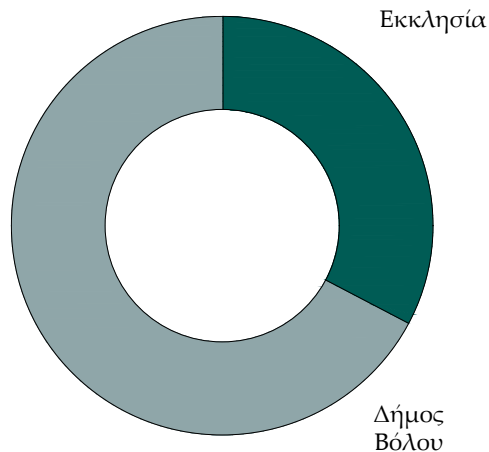
4 Η Έρευνα

Προφανώς, συχνά υπάρχει συνδυασμός των παραπάνω αιτιών και όλες συγκλίνουν στην οικονομική αδυναμία συντήρησης κατοικίας. Από τους καταγεγραμμένους άστεγους στις δομές του Βόλου το 90% είναι άνεργοι και το 10% είναι περιστασιακά εργαζόμενοι. Μόλις το 10% των αστέγων είναι χρήστες ουσιών ή αλκοολικοί. Ακόμα, οι περισσότεροι έχουν κάποια εκπαίδευση και δεξιότητες σε κάποιο αντικείμενο. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια με την οικονομική κρίση, παρουσιάζονται άτομα ακόμα και με τριτοβάθμια εκπαίδευση που καταλήγουν να μείνουν άστεγοι, λόγω της ανεργίας. Σε σχέση με τις εθνικότητες παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των καταγεγραμμένων αστέγων είναι Έλληνες, κι ακολουθούν οι Βούλγouroι, οι Σύριοι και οι Αφγανοί. Τέλος, τα στοιχεία δείχνουν ότι οι άστεγοι άντρες είναι σαφώς περισσότεροι απ'ότι οι γυναίκες με ποσοστό περίπου 80% έναντι του 20%.

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΦΥΛΩΝ

ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Στην πόλη του Βόλου υπάρχουν δύο ξενώνες φιλοξενίας αστέγων οι οποίοι χρηματοδοτούνται από τον Δήμο Βόλου και το πρόγραμμα ΕΤΗΟΣ (Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία) το οποίο δεν είναι μόνιμη λύση στο πρόβλημα αφού έχει χρηματοδοτηθεί για 2 χρόνια, ξεκίνησε το 2016 και τελειώνει τον Δεκέμβριο του 2018. Τα κτίρια που φιλοξενούν σήμερα τις δομές για το ΕΤΗΟΣ δεν είναι άλλα από διαμερίσματα περιορισμένων παροχών και δυνατοτήτων τα οποία ενοικιάζονται προσωρινά για αυτούς τους σκοπούς και έχουν την δυνατότητα φιλοξενίας 25 ατόμων. Από την άλλη οι δύο ξενώνες μπορούν να φιλοξενήσουν συνολικά 20 άτομα. Η παρατήρηση αυτή, ότι δεν υπάρχουν μόνιμες και σταθερές δομές από την πολιτεία, ούτε μέριμνα για κάποιο συνολικότερο προγραμματισμό για την αλληλεγγύη προς τους αστέγους στην εποχή μας και οι μόνιμες δομές περιορίζονται σε αριθμό φιλοξενίας, ήταν και ο βασικός λόγος επιλογής του θέματος της διπλωματικής εργασίας.

Η έρευνα ξεκίνησε με την καταγραφή, τη γνωριμία και την επί τόπου επίσκεψη στις υπάρχουσες δομές της πόλης. Οι δύο ξενώνες εντοπίζονται στις περιοχές του Βόλου, Άλλη Μεριά και στη συνοικία της Νεάπολης (οδός Καρατάσου και Λογοθέτου) αντίστοιχα. Επίσης υπάρχει "Το σπίτι της Γαλήνης" στην εκκλησία Αγίου Νικολάου το οποίο παρέχει καθημερινά δωρεάν σίτιση σε όσους το χρειάζονται. Η ενημέρωση για τις υπάρχουσες υπηρεσίες και η καταγραφή τους κατέστησε σαφές ότι υπάρχουν ελλείψεις στις δομές, τόσο σε χώρους όσο και σε προσωπικό και κυρίως υπάρχει έλλειψη γενικού σχεδιασμού για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Επομένως, η έρευνα επικεντρώθηκε στη μελέτη και το σχεδιασμό ενός κέντρου που συγκεντρώνει τις παραπάνω δομές και τις στεγάζει σε εννιαίο χώρο προκειμένου να λειτουργούν αποτελεσματικότερα και να μην έχουν προσωρινό χαρακτήρα.

Εικόνα 4. Εξωτερική Όψη Ξενώνα στην περιοχή της Νεάπολης

Εικόνα 4. Εξωτερική Όψη Ξενώνα στην περιοχή της Νεάπολης

Εικόνα 5. Εξωτερική Όψη Ξενώνα στην περιοχή της Αλλης Μεριάς

5 Επιλογή τοποθεσίας

Η χωροθέτηση βασίστηκε σε μία σειρά επιδιώξεων.

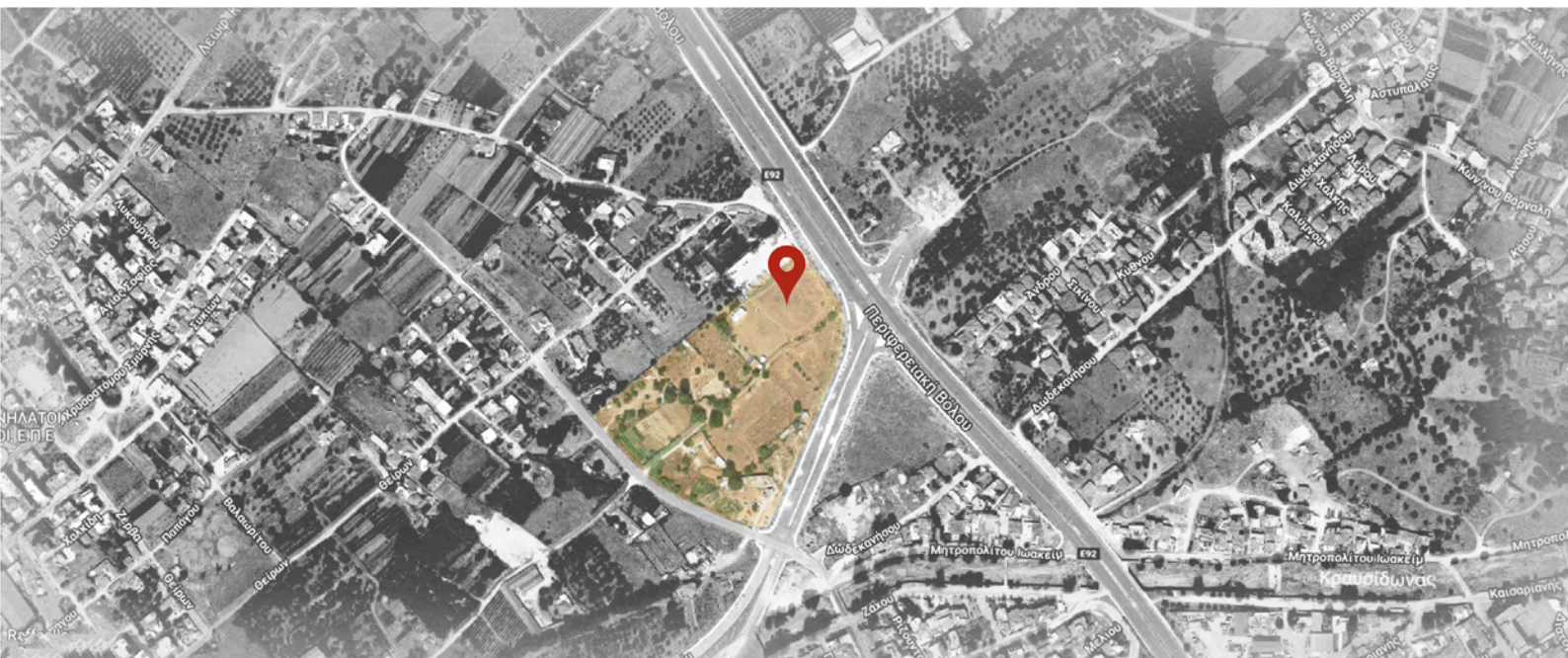
Αναζητήθηκε κενό οικόπεδο στη πόλη του Βόλου που να διαθέτει επαρκή έκταση για την ανάπτυξη του προγράμματος και που να προσφέρει εύκολη πρόσβαση στην πόλη και στις συγκοινωνίες, χωρίς ωστόσο να διαταράσσει τη συνοχή της τοπικής κοινωνίας.

Σημαντικό ρόλο για την επιλογή της τοποθεσίας είχε επίσης και το γεγονός ότι το πρόγραμμα μας θα διαθέτει περιβόλια για την απασχόληση των φιλοξενούμενων στο κέντρο. Γι' αυτό το λόγο αναζητούσαμε μια περιοχή με αγροτικό χαρακτήρα χωρίς να ξεφεύγουμε από τον αστικό ιστό.

Στόχος δεν είναι η απομόνωση των αστέγων και η εγκατάστασή τους εκτός του αστικού ιστού. Όμως η χωροθέτηση του κέντρου δεν θα πρέπει να

διαταράξει τη συνοχή της τοπικής κοινωνίας ούτε να εγείρει φόβο για υποβάθμιση και συγκρούσεις.

Επομένως, η τελική επιλογή έγινε λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, κι έτσι η επιλογή ήταν το οικόπεδο επί των οδών Μητροπολίτου Ιωακείμ και Περιφερειακή Βόλου σε μία περιοχή με έντονο αγροτικό χαρακτήρα και με αραιή κατοίκηση. Ωστόσο, είναι παράλληλα κοντά σε συγκοινωνίες και προσφέρει εύκολη πρόσβαση στο κέντρο της πόλης.

Υπόμνημα

Διάγραμμα 1. Οδικό Δίκτυο
Διάγραμμα 2. Κτιριολογικό
Διάγραμμα 3. Χρήσεις Γης

6 Χαράξεις και Πλατεία

Η τοποθέτηση των κτιρίων στο οικοπέδο προέκυψε ακολουθώντας τις χαράξεις των δρόμων γύρω από το οικοπέδο. Συγκεκριμένα, ο δρόμος της οδού Μηροπολίτου Ιωακείμ συνεχίστηκε και οριστηκε ως ο κεντρικός άξονας του οικοπέδου μας. Έχοντας υπόψη μας την δημιουργία των περβολιών ορίσαμε κάθετες χαράξεις πάνω στον κεντρικό άξονα ώστε να επιτευχθεί η δημιουργία τους με τις αυλακώσεις. Η χωροθέτηση των βασικών κτιρίων επιλέχτηκε να γίνει στα όρια του κεντρικού άξονα ώστε να δημιουργήσουμε ένα μέτωπο μεταξύ περβολιών και πλατείας. Παράλληλα με τις χαράξεις των περβολιών χωροθετήθηκε και το κτίριο εστίασης στην αρχή του οικοπέδου, το ίδιο συνέβη και με το κτίριο της αγροτικής απασχόλησης στο τέλος του οικοπέδου. Με αυτό τον τρόπο καταφέραμε να δημιουργήσουμε και ένα μέτωπο από τον Περιφερειακό δρόμο.

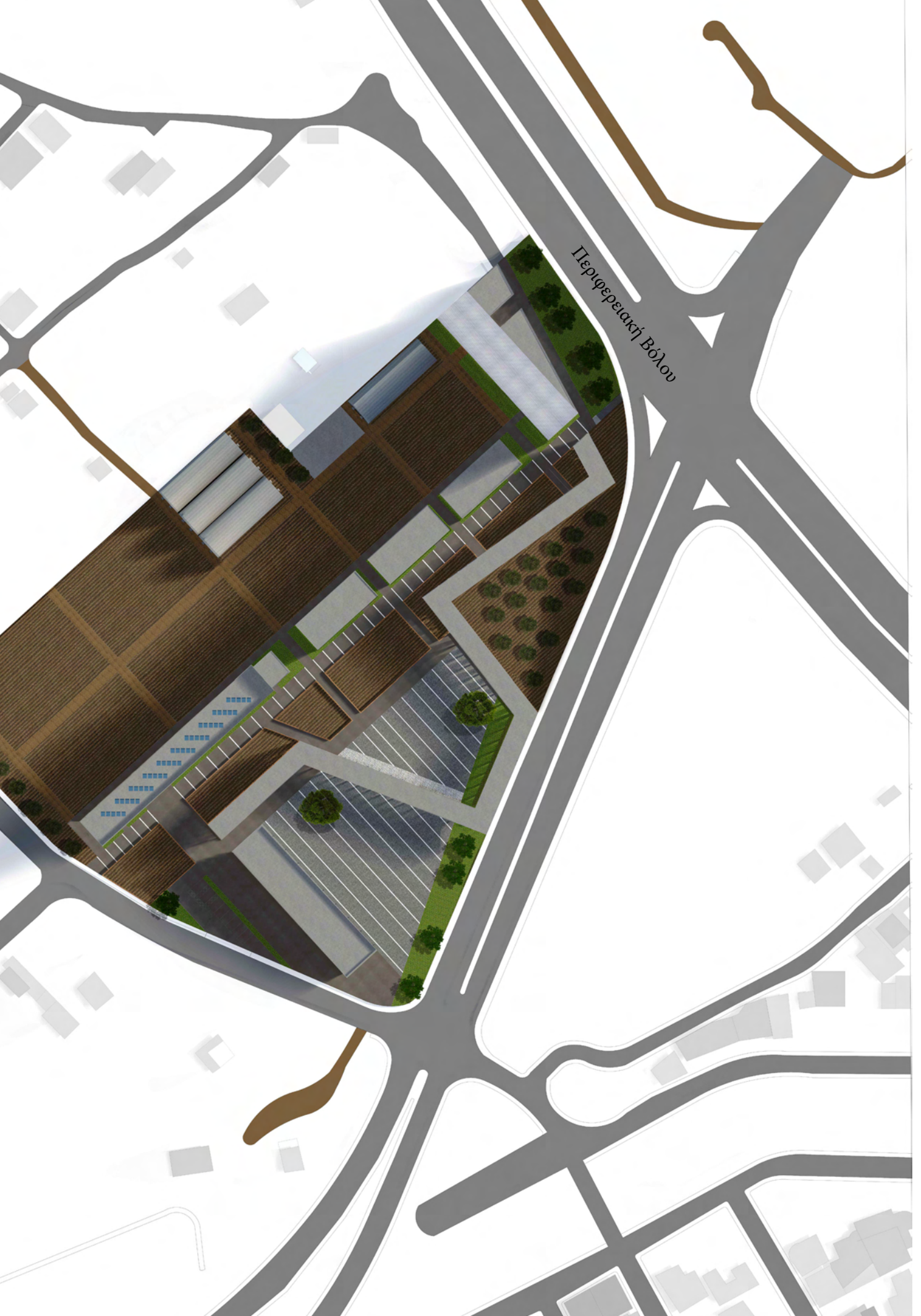
Οι θέσεις των κτιρίων μέσα στο οικοπέδο δημιουργούν μια αυστηρότητα στο κτιριολογικό κομμάτι την οποία ένα ανομοιόμορφο σχήμα έρχεται να ολοκληρώσει με την δημιουργία στοάς η οποία λειτουργεί και σαν λαϊκή αγορά για την πώληση των φθαρτών που καλλιεργούν οι φιλοξενούμενοι του προγράμματος. Από το σχήμα της στοάς δημιουργήθηκαν δύο πλατείες οι οποίες λειτουργούν ως ελεύθεροι χώροι αναψυχής, περιπάτων και μικρών συγκεντρώσεων. Η ιδέα περιλαμβάνει τη δημιουργία ανεξάρτητων κτιρίων για τις διαφορετικές χρήσεις με ανεξάρτητες προσβάσεις, που συγχρόνως συνδέονται και αλληλεπιδρούν μέσω της ενδιάμεσης πλατείας και των καλλιέργειών.

Το οικοπέδο διαθέτει εκτάσεις για καλλιέργειες λαχανικών, φρούτων και βοτάνων που λειτουργούν ως μέρος του προγράμματος για την εκπαίδευση και απασχόληση των αστέγων.

Σκοπός είναι να συμμετέχουν οι φιλοξενούμενοι στις καθημερινές εργασίες και στη διαδικασία προετοιμασίας του φαγητού τους. Συγχρόνως, οι ελεύθεροι χώροι της πλατείας λειτουργούν ως χώροι εκτόνωσης για τα παιδιά των οικογενειών, αλλά και για τους φιλοξενούμενους.

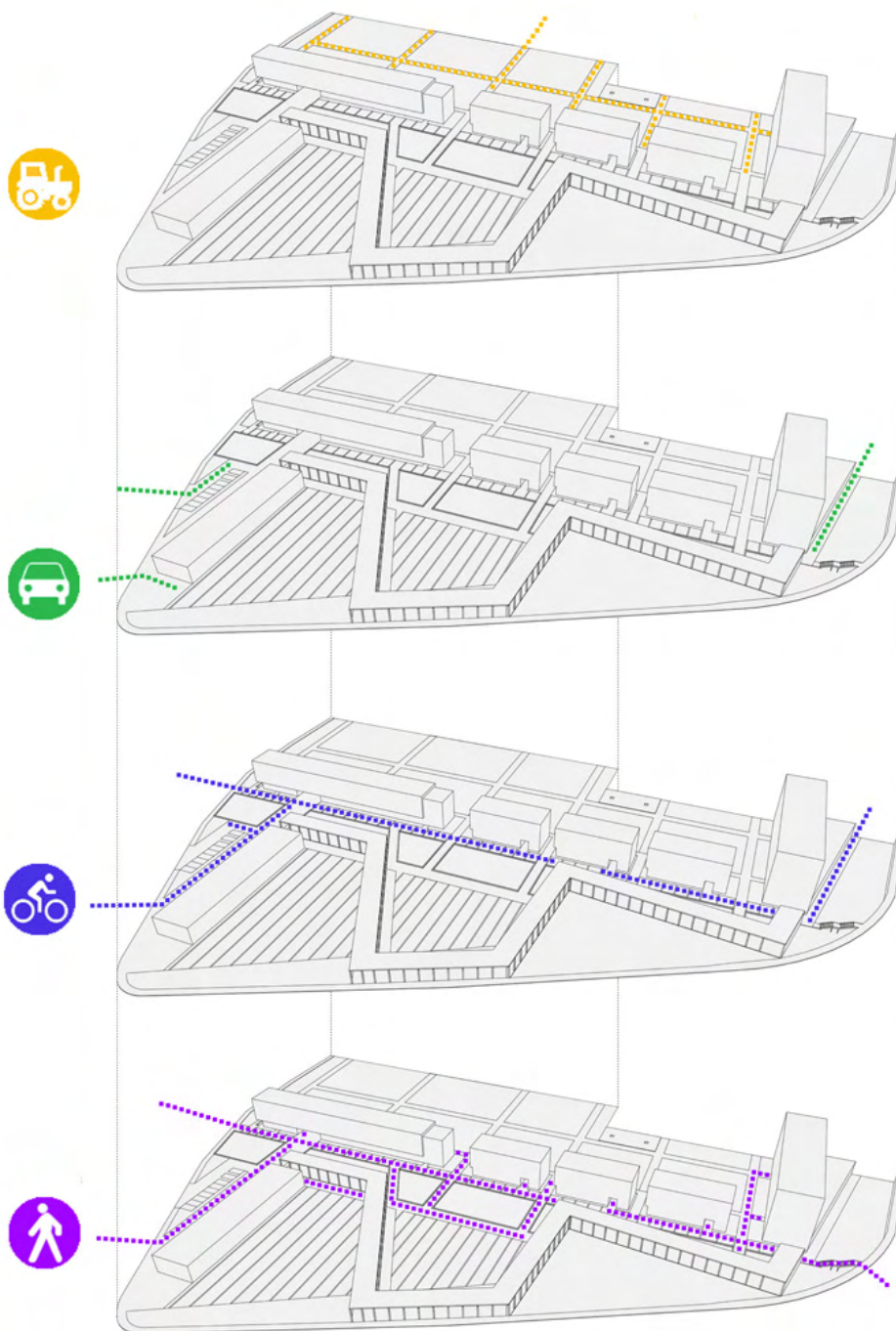
Τοπογραφικό σχέδιο με απεικόνιση ύψους των γειτονικών κτιρίων

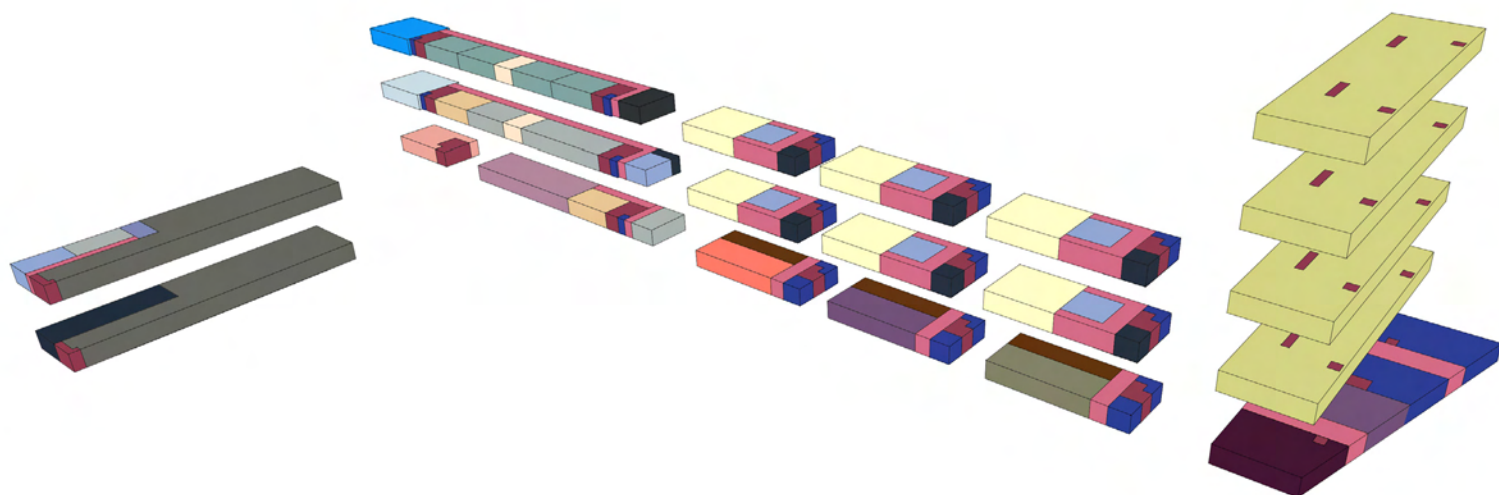
7 Κτιριολογικό Πρόγραμμα

Το κτιριολογικό πρόγραμμα για το κέντρο περιλαμβάνει τόσο δομές για τη στέγαση και τη φιλοξενία των αστέγων όσο και εγκαταστάσεις για την υποστήριξη και την εκπαίδευσή τους με στόχο την αυτονόμηση και επανένταξή τους στην κοινωνία. Ο διαχωρισμός των λειτουργιών γίνεται σε εξι ξεχωριστά κτίρια.

Διάγραμμα 4.
Διάγραμμα Κινήσεων και Προσβάσεων

Διάγραμμα 5.
Διάγραμμα Χρήσεων

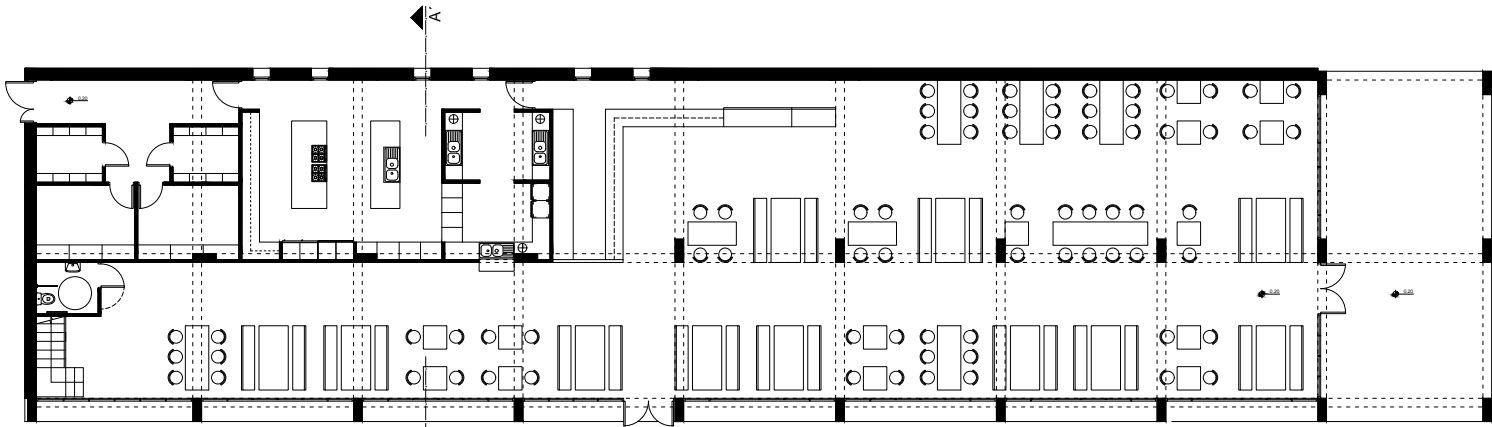
Υπόμνημα

- Κλιμακοστάσιο
- Ζώνη Κίνησης
- Χώρος Εστίασης
- Κουζίνα
- Υποδοχή
- Κέντρο ημερήσιας υποδοχής
- Γραφεία
- Χώρος Κοινωνικοποίησης
- Αίθουσα Προβολής
- Αίθουσα Εκπαίδευσης
- Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων
- Αίθουσα συνεδριάσεων
- Αίθουσα χειροτεχνίας
- Αίθουσα απασχόλησης ανηλίκων
- Βοηθητικός Χώρος
- Πλυσταριό
- Χώρος Υπνωτηρίου
- Τουαλέτες
- Αποθήκη
- Κτίριο Βοτάνων

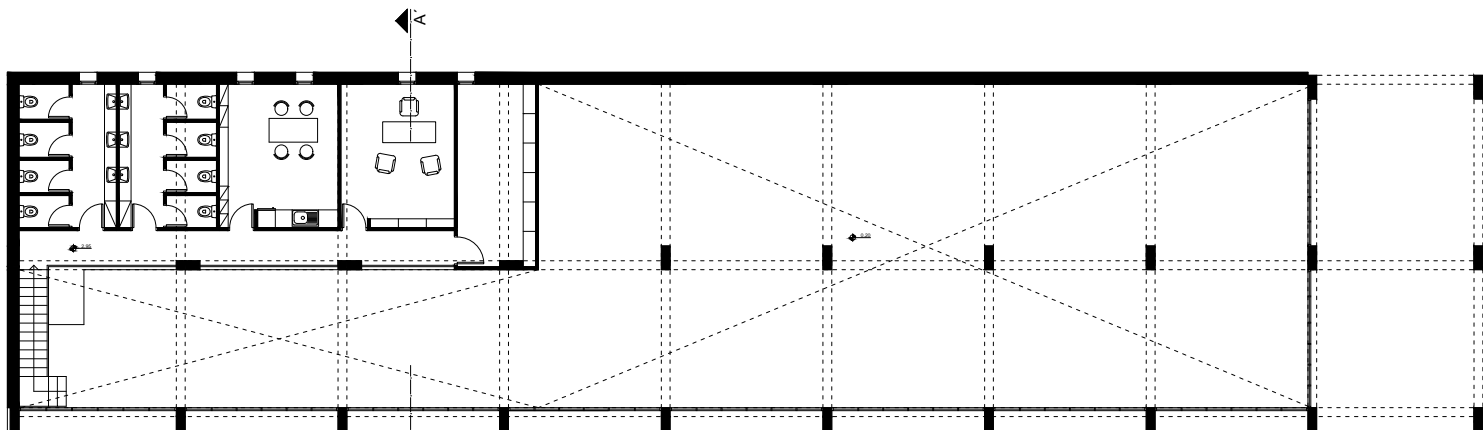
Το πρώτο κτίριο είναι ο χώρος εστίασης του Κέντρου το οποίο εξυπηρετεί τόσο τους φιλοξενούμενους όσο και τους υπόλοιπους που το έχουν ανάγκη. Ο χώρος μπορεί να καλύψει την σίτιση έως και 100 - 150 ατόμων, λειτουργεί καθημερινά προσφέροντας στους άστεγους μεσημεριανό και βραδινό.

Το κτίριο διαθέτει επαγγελματική κουζίνα, ψυγεία, αποθήκες και τουαλέτα για άτομα με αναπηρίες στο ισόγειο και τουαλέτες και χώρους διαλείμματος για τους εργαζόμενους στον ημιόροφο.

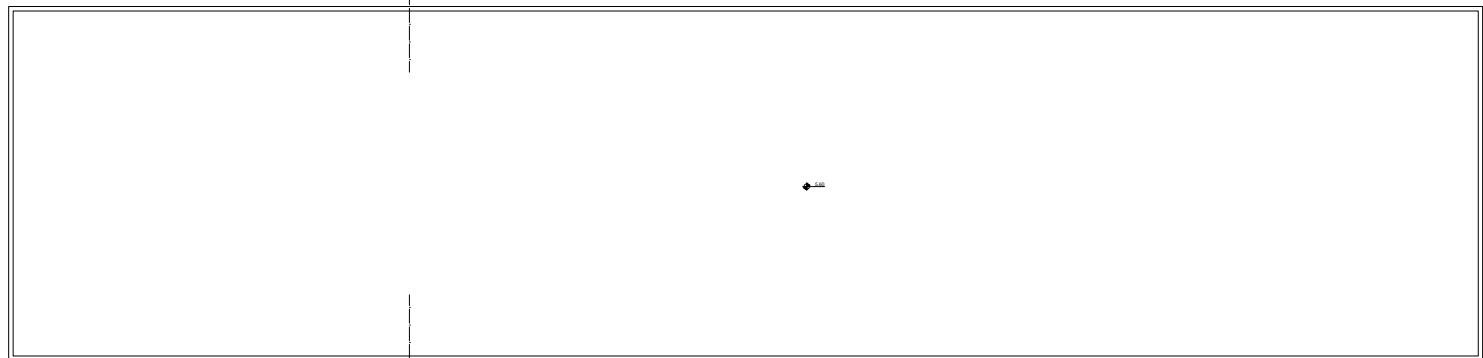
Έχει μεγάλα ανοίγματα έτσι ώστε να μην διακόπτετε η οπτική επαφή με την κεντρική πλατεία η οποία βρίσκεται ακριβώς μπροστά από το κτίριο.

Κάτοψη Ισογείου

Κάτοψη Ορόφου

Κάτοψη Δώματος

Βορειοανατολική Όψη

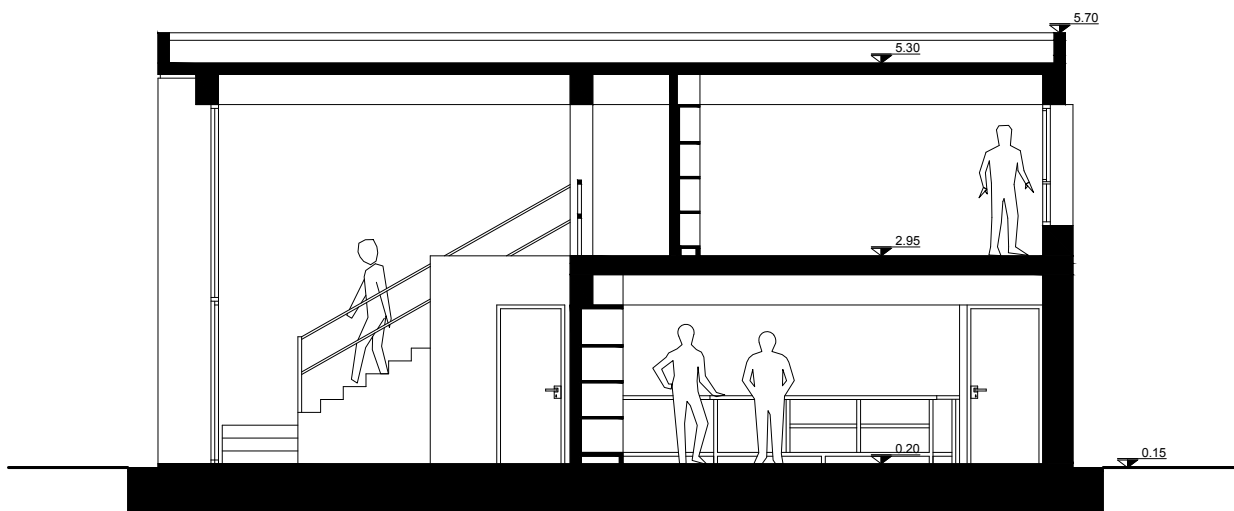
Νοτιοδυτική Όψη

Νοτιοανατολική Όψη

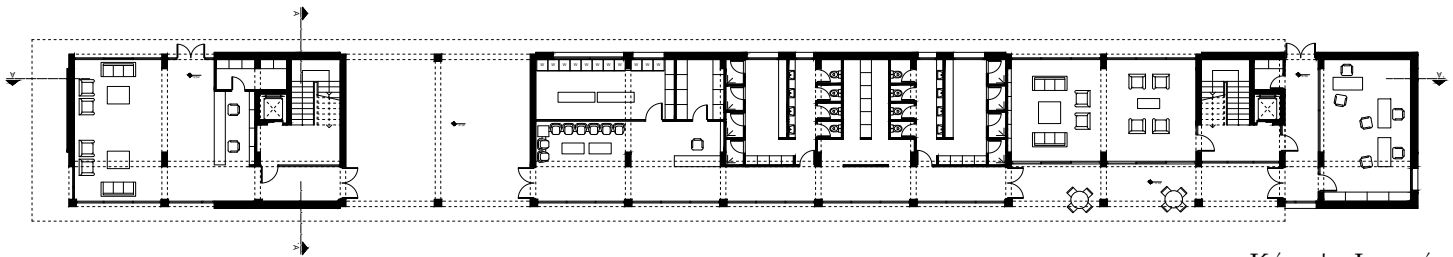

Βορειοδυτική Όψη

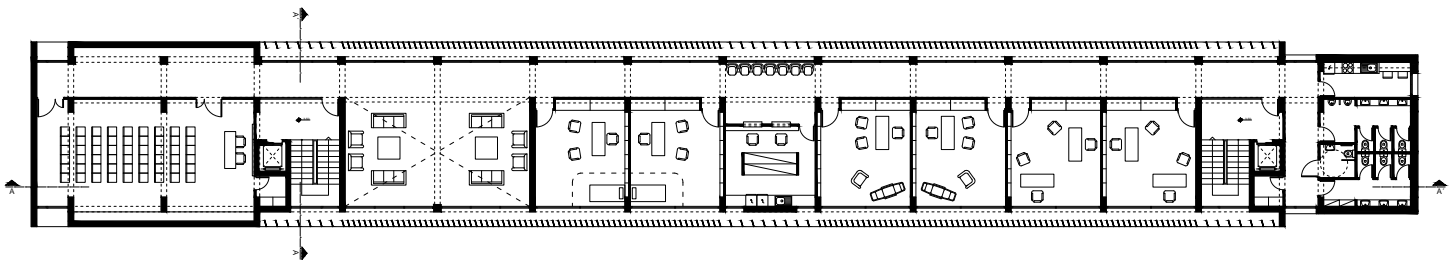

Τομή Α-Α'

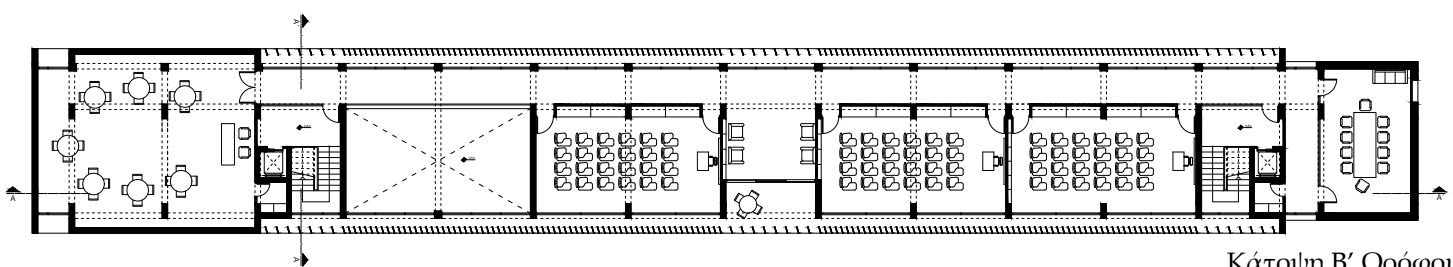
Το δεύτερο κτίριο αποτελείται από ισόγειο και δύο ορόφους και έχει πιο κοινωνικό χαρακτήρα. Σ' αυτό το κτίριο στεγάζεται το Κέντρο Ημερήσιας Υποδοχής στο ισόγειο το οποίο λειτουργεί από 9π.μ - 9μ.μ. Το κέντρο παρέχει στους άστεγους που δεν μένουν στα υπνωτήρια του κέντρου καθαρά ρούχα τους δίνει την δυνατότητα για μπάνιο και επίσης δημόσια πληντύρια για να πλένουν τα ρούχα τους. Το κτίριο αυτό διαθέτει στον όροφο επίσης χώρους ιατρικής επίσκεψης, χώρους ψυχολογικής υποστήριξης, κοινωνικό φαρμακείο όπως και αίθουσα προβολής κοινούς ενημέρωσης των φιλοξενουμένων. Συνεχίζοντας στον επόμενο όροφο συναντάμε μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, χώρους συνεδριάσεων και χώρους εκπαίδευσης.

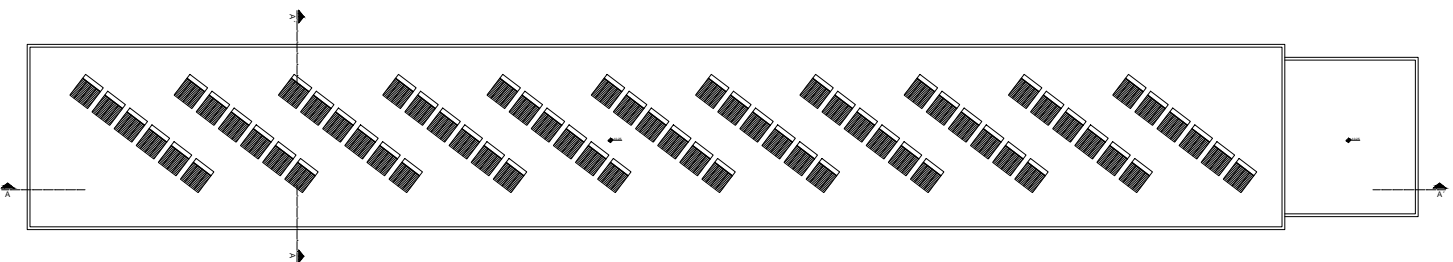
Κάτοψη Ισογείου

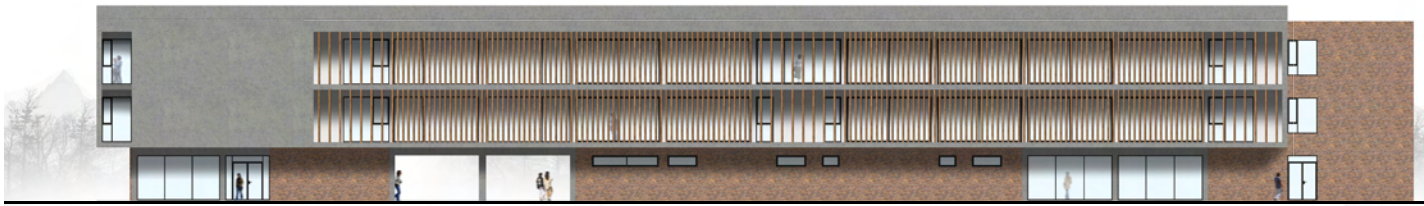
Κάτοψη Α' Ορόφου

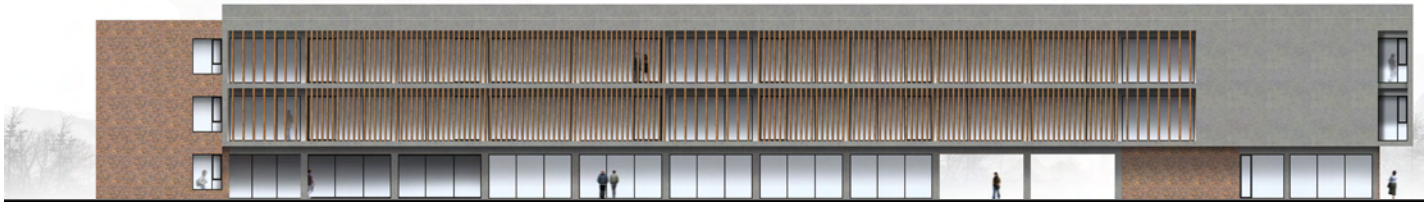
Κάτοψη Β' Ορόφου

Κάτοψη Δώματος

Νοτιοανατολική Όψη

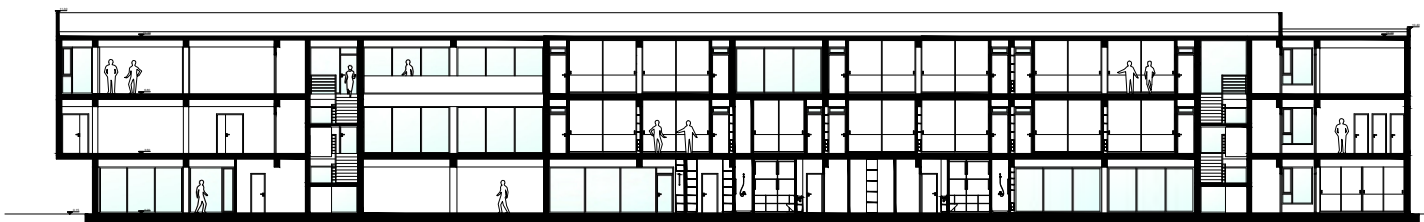

Βορειοδυτική Όψη

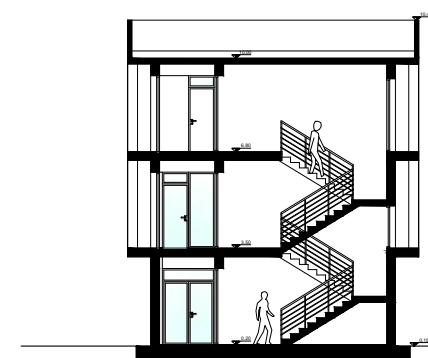

Νοτιοδυτική Όψη

Βορειοανατολική Όψη

Τομή A-A'

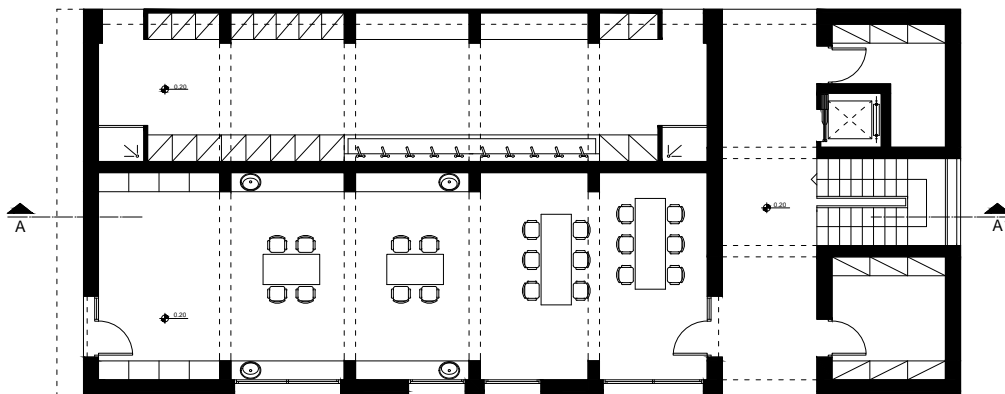

Τομή B-B'

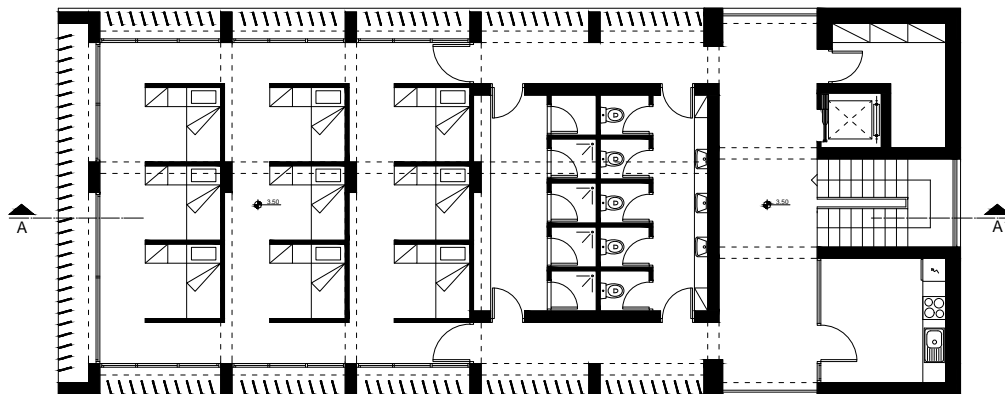
Τα επόμενα κτίρια είναι τα υπνωτήρια του Κέντρου τα οποία χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το φύλο. Διακρίνονται σε υπνωτήρια για άντρες υπνωτήρια για γυναίκες και υπνωτήρια για οικογένειες. Στο ισόγειο του κάθε κτιρίου απο αυτά υπάρχει βοηθητικός χώρος για να πλένονται μετά την απασχόληση τους στα περβόλια και το κάθε κτίριο έχει ακόμα ένα χώρο ο οποίος εξυπηρετά όλους τους φιλοξενούμενους.

Στους δύο επόμενους ορόφους των υπνωτηρίων αντρών και γυναικών είναι ο χώρος ανάπαυσης των αστέγων καθώς και μπανια, τουαλέτες. Στον κάθε όροφο μπορούν να φιλοξενηθούν 9 άτομα. Στο κτίριο των οικογενειών οι χώροι ανάπαυσης διαμορφώνονται σε μικρα διαμερίσματα τα οποία διακρίνονται σε διαμερίσματα για τριμελή οικογένεια και σε διαμερίσματα για τετραμελή οικογένεια.

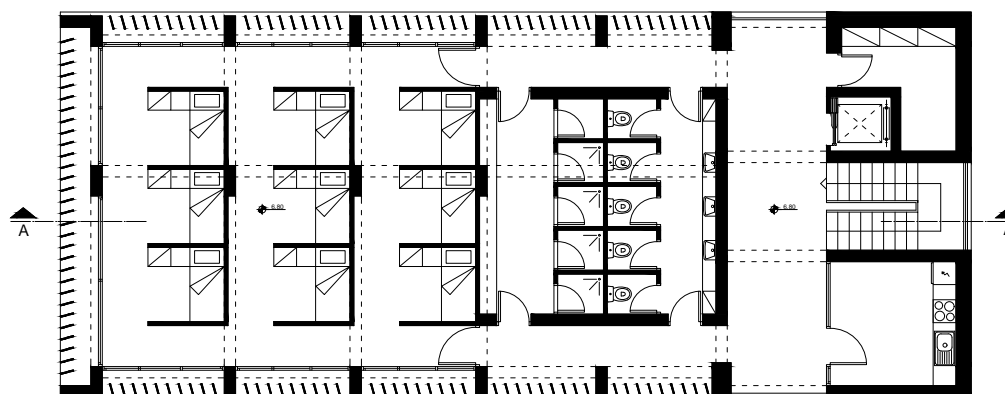
Υπνωτήριο Αντρών

Κάτοψη Ισογείου

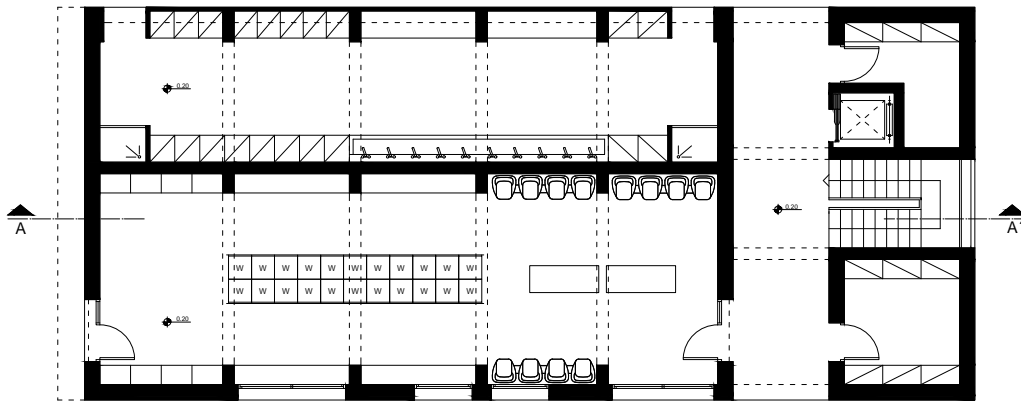

Κάτοψη Α' Ορόφου

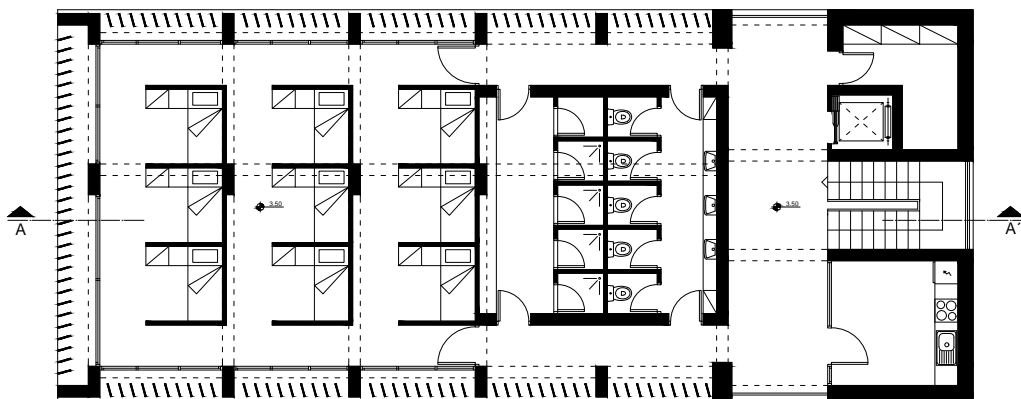

Κάτοψη Β' Ορόφου

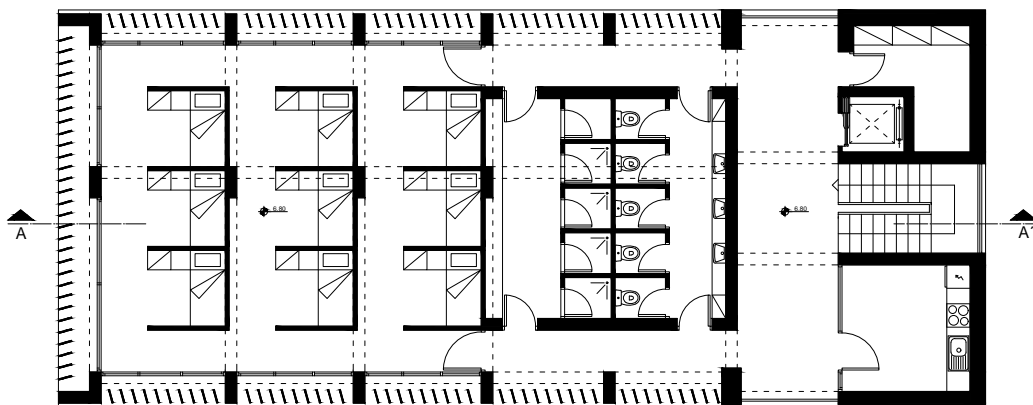
Υπνωτήριο Γυναικών

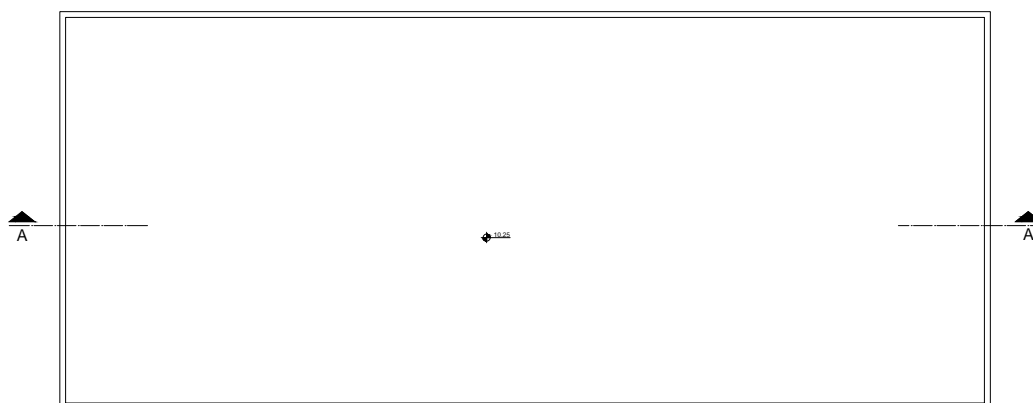
Κάτοψη Ισογείου

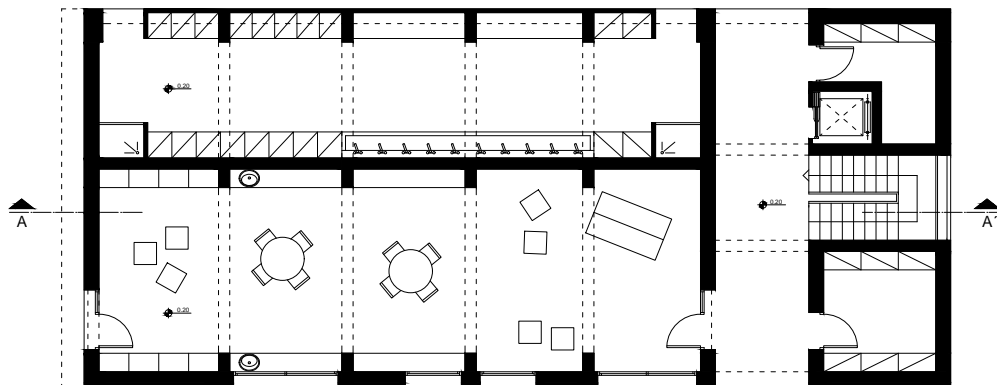
Κάτοψη Α' Ορόφου

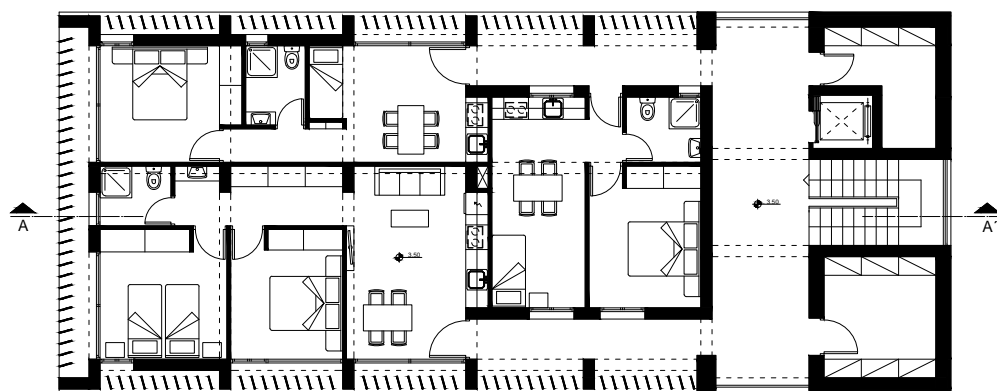
Κάτοψη Β' Ορόφου

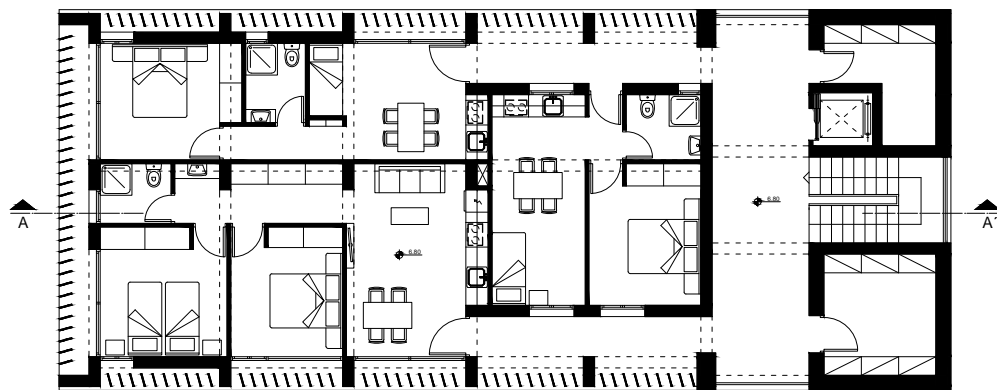
Κάτοψη Δώματος

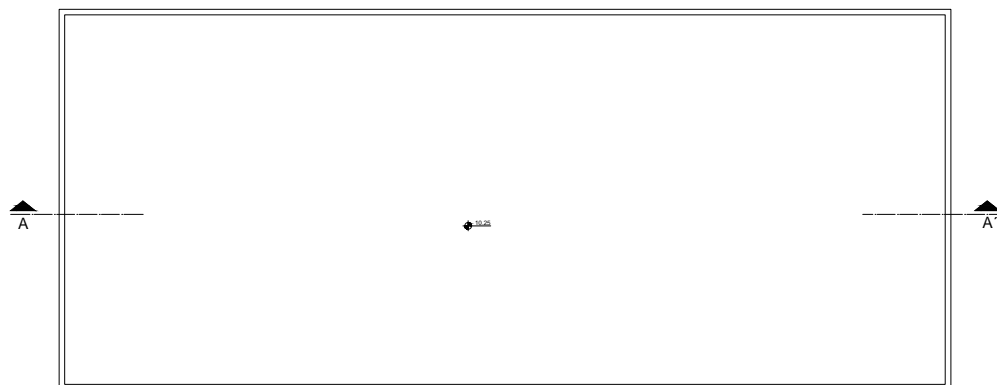
Κάτοψη Ισογείου

Κάτοψη Α' Ορόφου

Κάτοψη Β' Ορόφου

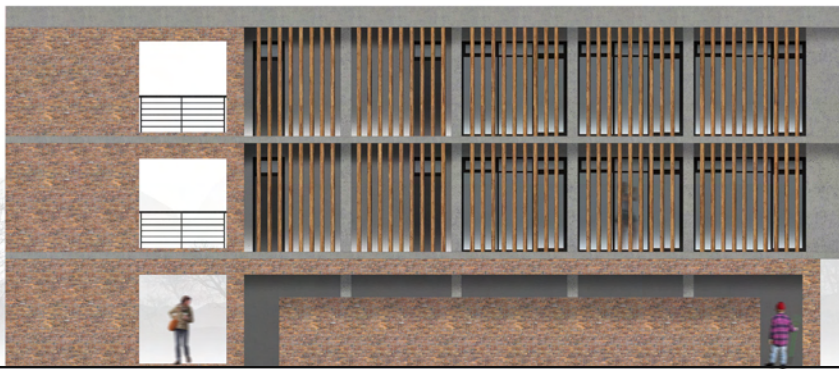
Κάτοψη Δώματος

Τομή Α-Α'
Υπνωτηρίου
αντρών/γυναικών

Τομή Α-Α'
Υπνωτηρίου οικογενειών

Βορειοδυτική όψη

Νοτιοανατολική όψη

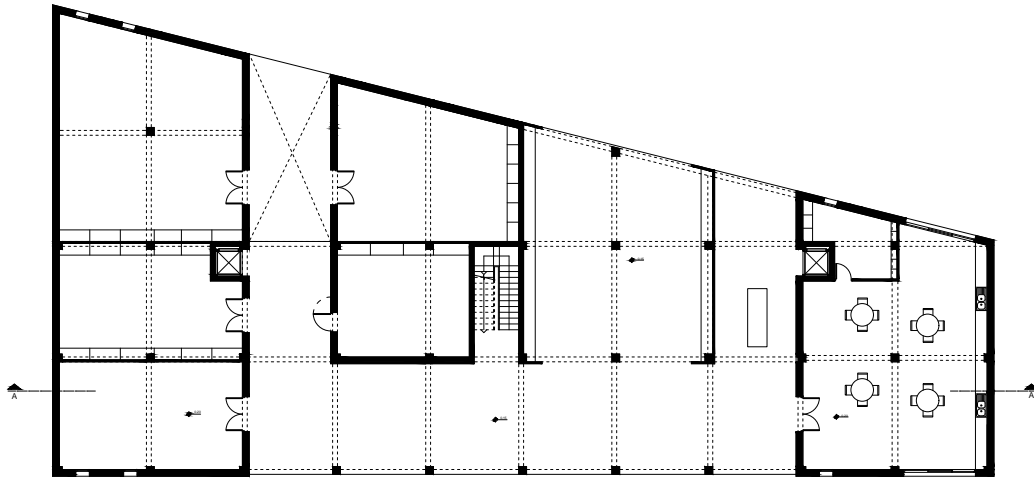
Βορειοανατολική όψη

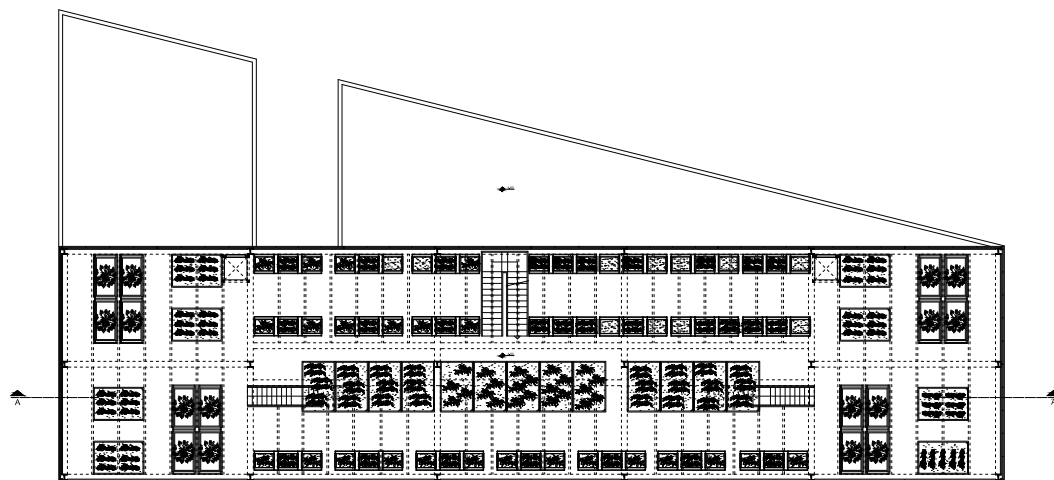
Νοτιοδυτική όψη

Το τελευταίο κτίριο του προγράμματος έχει ένα εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα από τα προηγούμενα. Εξυπηρετεί το κομμάτι της αγροτικής καλλιέργειας που θα απασχολεί τους φιλοξενούμενους του κέντρου και διαθέτει γι' αυτό το σκοπό στο ισόγειο του αποθήκες, ψυγείο και χώρος μεταποίησης για τα φθαρά που θα καλλιεργούν.

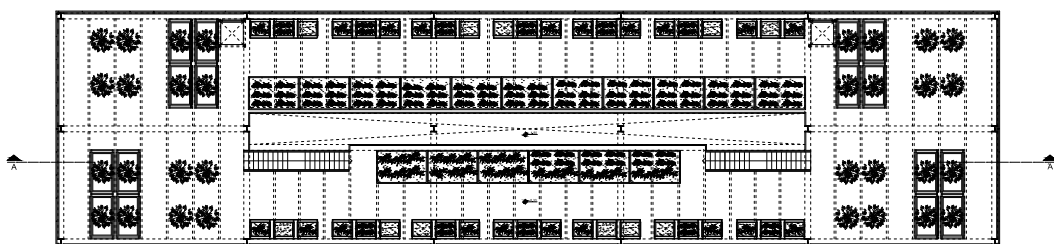
Στους υπόλοιπους 4 ορόφους αναπτύσσεται ο βοτανόκηπος στον οποίο μπορούν να φυτευτούν διάφορα είδη βοτάνων τα οποία μπορούν να αποξηραίνουν σε ένα ειδικό υπαίθριο χώρο στο ισόγειο.

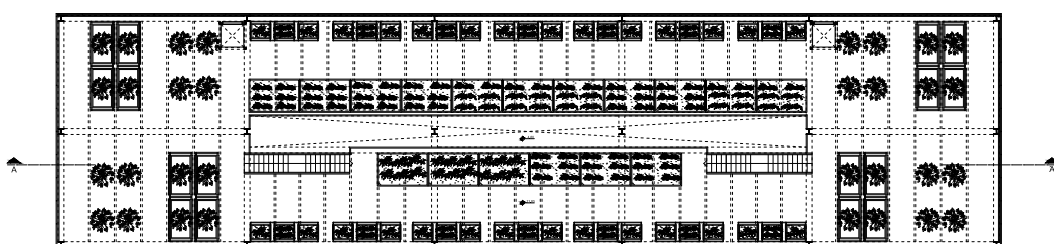
Κάτοψη Ισογείου

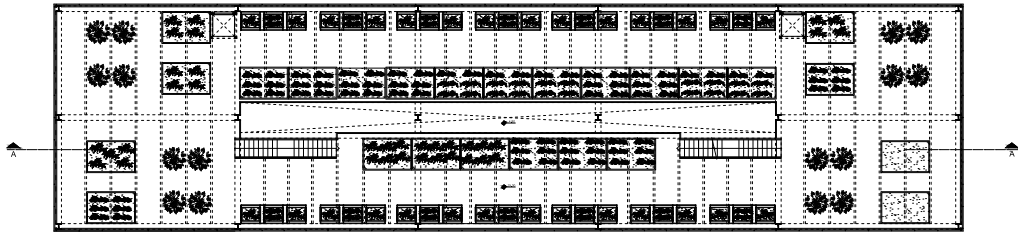
Κάτοψη Α' Ορόφου

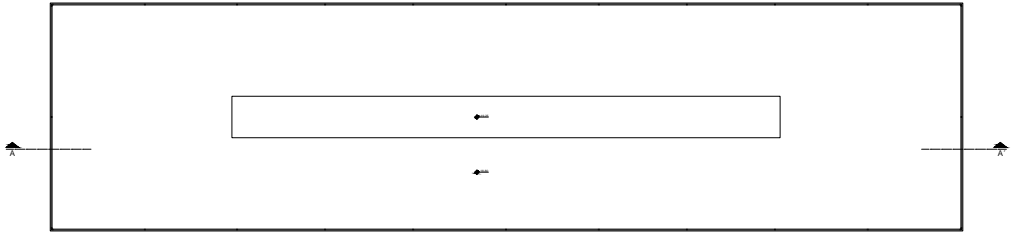
Κάτοψη Β' Ορόφου

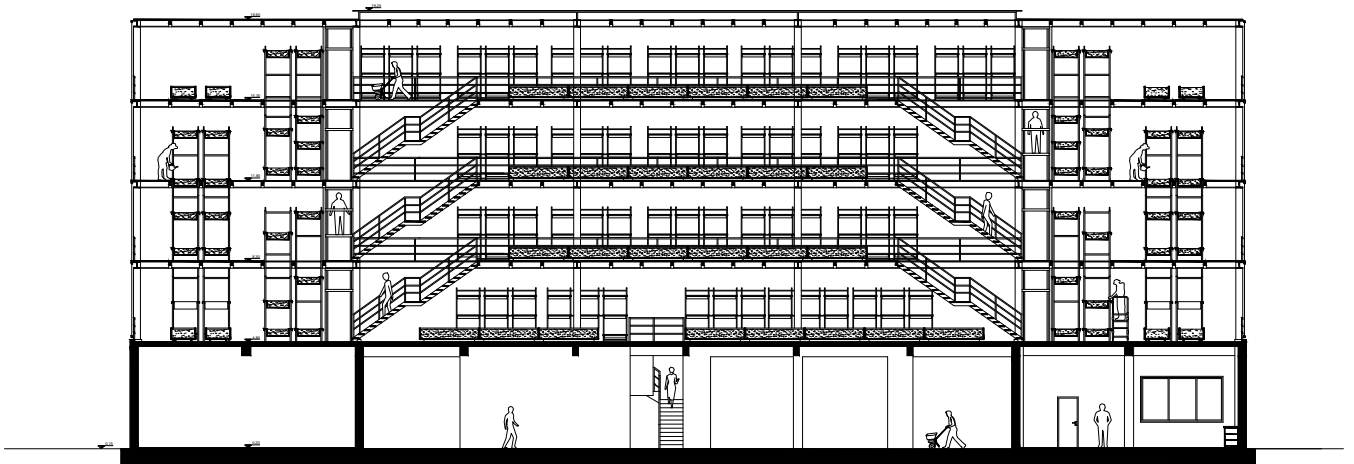
Κάτοψη Γ' Ορόφου

Κάτοψη Δ' Ορόφου

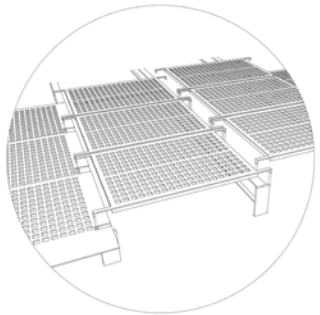
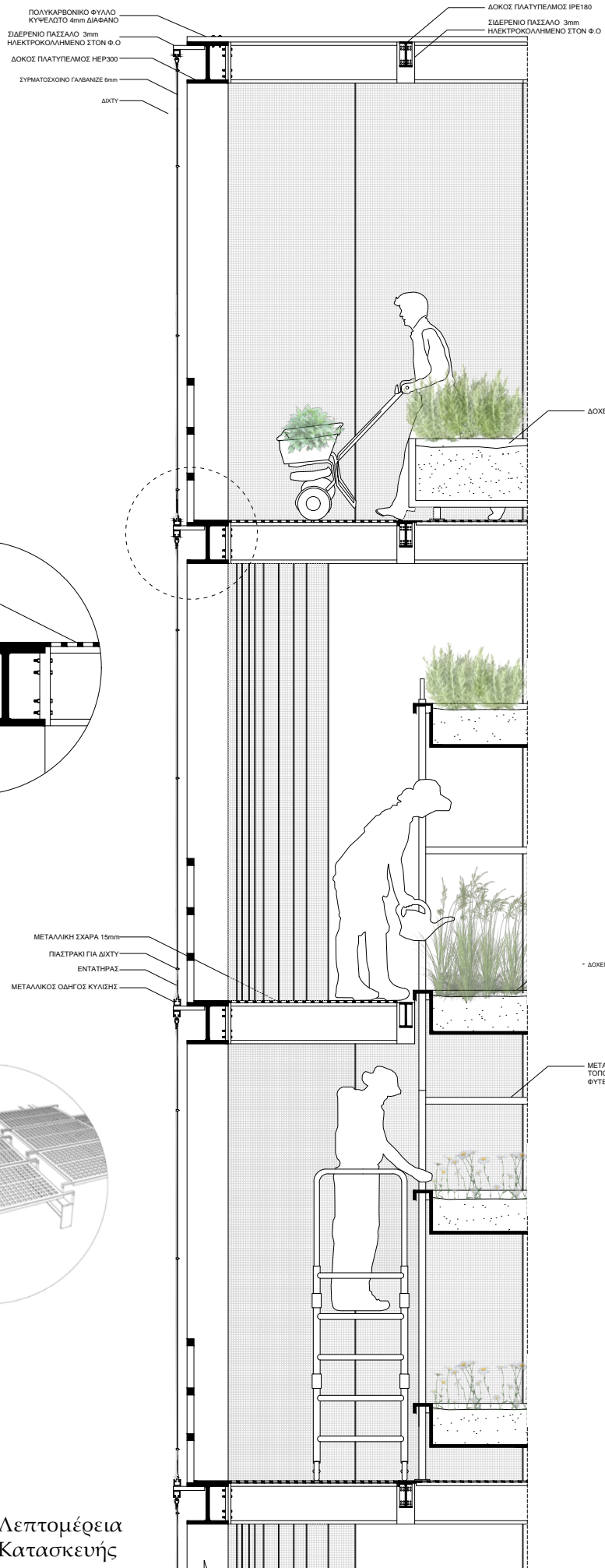

Κάτοψη Δώματος

Τομή Α-Α'

Στη λεπτομέρεια δίπλα βλέπουμε τον τρόπο με τον οποίο ανοίγει το δίχτυ μαζί με την μεταλλική κατασκευή που σύρεται.

Λεπτομέρεια Κατασκευής

Βορειοανατολική όψη

Νοτιοδυτική όψη

Βορειοδυτική όψη

Νοτιοανατολική όψη

8 Βότανα και τρόποι ποτίσματος

Τα βότανα και τα αρωματικά φυτά, αν και έχουν πολλές ευεργετικές ιδιότητες για τον άνθρωπο, δεν είναι απαιτητικά στην καλλιέργειά τους. Ο τέλειος βοτανόκηπος μπορεί να επιτευχθεί ακόμα και από αρχάριους «κηπουρούς», αρκεί να προσέξουμε κάποιους σημαντικούς παράγοντες, οι οποίοι βοηθούν τα φυτά να μεγαλώσουν υγιή και να προσφέρουν καλή σοδειά.

Το σωστό μέρος φύτευσης είναι κάτι που θα πρέπει να μας απασχολήσει αρχικά. Τα περισσότερα αρωματικά φυτά λατρεύουν τον ήλιο και αναπτύσσονται ταχύτερα όταν φυτευτούν σε ένα σημείο που το βλέπει ο ήλιος αρκετές ώρες της ημέρας. Βέβαια, επειδή όλοι οι κήποι έχουν και τα σκιερά τους σημεία, καλό θα είναι να κάνετε ένα σχεδιασμό πριν ξεκινήσετε να φυτεύετε, έτσι ώστε να τοποθετήσετε εκεί, τα φυτά που θέλουν λιγότερο ήλιο από τα άλλα.

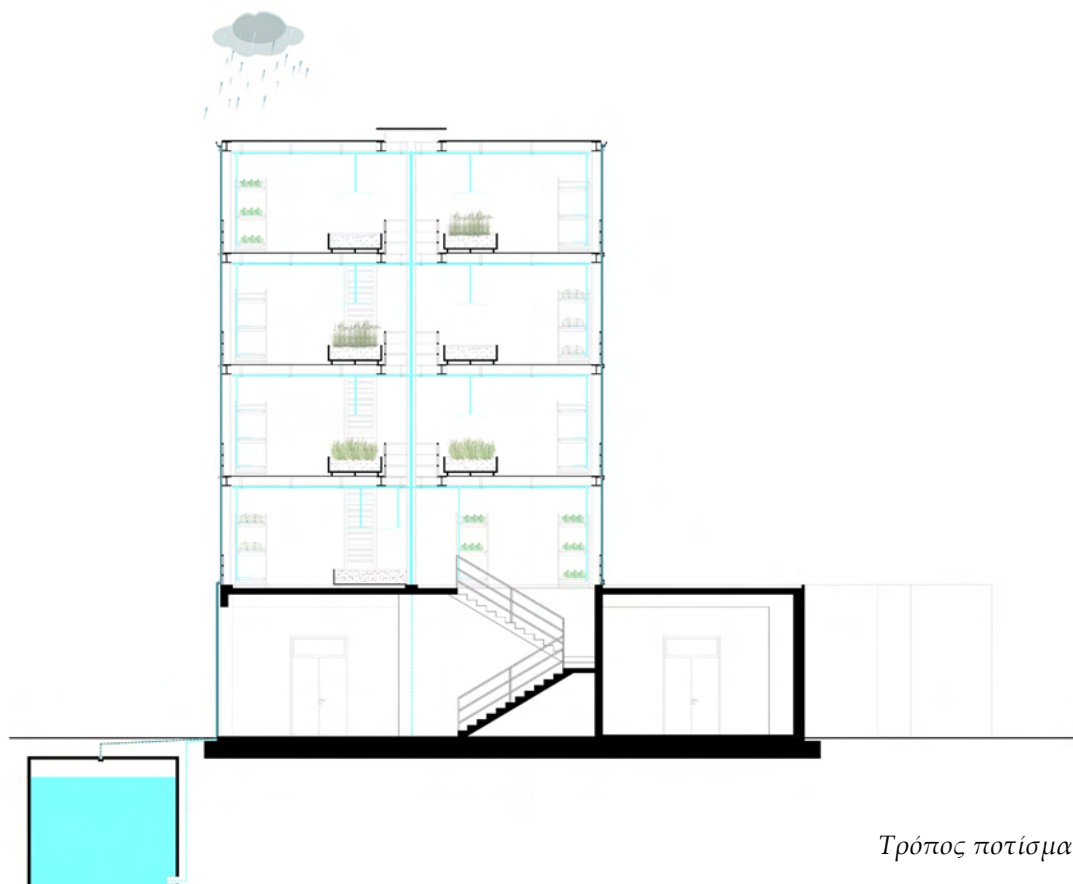
Παραδείγματα βοτάνων που θα φυτευτούν είναι ο άνιθος που είναι ένα μονοετές φυτό, το οποίο μεγαλώνει περίπου στα 45-60 εκατοστά. Τον συναντάμε σε πολλές περιοχές της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Το μέρος του φυτού που χρησιμοποιούμε είναι οι σπόροι και τα νεαρά φύλλα.

Τα φύλλα του έχουν σχήμα φτερού, είναι τριγωνικά, λεπτά και μυτερά. Τα άνθη του ανοίγουν σαν ομπρέλα και οι -γκρίζο και καφε ριγέ- σπόροι του έχουν οβάλ σχήμα. Οι σπόροι του φτάνουν στα 2-4 χιλιοστά και έχουν γεύση γλυκόριζας και γλυκό άρωμα.

Ο μάραθος είναι ένα ανθεκτικό, πολυετές φυτό που ευδοκμεί στην Ευρώπη και χρησιμοποιείται για να νοστιμέψει τις μαγειρικές συνταγές, αλλά και για τις ευεργετικές του ιδιότητες σαν βότανο.

Χρειάζεται ένα ηλιόλουστο μέρος και χώρο, διότι το φυτό γίνεται αρκετά ψηλό. Προτιμά μαλακό και εύφορο χώμα με καλή αποστράγγιση. Σπείρουμε τους σπόρους μάραθου τον Απρίλιο κατευθείαν στο χώμα, γιατί δεν αγαπά την μεταφύτευση. Θα αρχίσει να μεγαλώνει γρήγορα και να παίρνει ύψος, αρκεί να ποτίζεται και να σκαλίζεται τακτικά. Στο τέλος του καλοκαιριού μαζεύουμε τους σπόρους. Τινάζουμε τις ώριμες κορυφές με τους σπόρους σε ένα σεντόνι και αφήστε τους να αποξηραθούν πριν τους αποθηκεύσετε.

Ο τρόπος με τον οποίο θα ποτίζονται τα βότανα είναι ο εξής: Το βρόγχινο νερό θα συλλέγεται από τις στέγες και την πλατεία σε μια υπόγεια δεξαμενή η οποία βρίσκεται δίπλα από το κτίριο στο οποίο θα φυτεύονται τα βότανα φιλτράρεται και γίνεται η διαδικασία ποτίσματος μέσω σωληνώσεων όπως φαίνεται και στα διαγράμματα.

Διάγραμμα 6.
Τρόπος ποτίσματος στο κτίριο
των Βοτάνων

Αναπαράσταση του τρόπου ποτίσματος των βοτάνων που βρίσκονται στις κατασκευές.

Πανοραμική άποψη του συγκροτήματος

*Φωτορεαλιστική αναπαράσταση
πλατείας έξω από τον χώρο εστίασης*

Φωτορεαλιστική απεικόνιση όπως φαίνεται από την είσοδο από τον κεντρικό άξονα του Κέντρου.

Φωτορεαλιστική απεικόνιση όπως φαίνεται από τα περβόλια

Φωτορεαλιστική απεικόνιση της λαϊκής αγοράς που πραγματοποιείται στη στοά

Εσωτερική άποψη υπνωτηρίων γυναικών

Φωτορεαλιστική απεικόνιση εσωτερικού κτιρίου βοτάνων

Φωτορεαλιστική απεικόνιση εσωτερικού κτιρίου βοτάνων. Κατασκευές φύτευσης

10 Υλικά και Βιωσιμότητα

Ο σχεδιασμός πρέπει να έχει έναν οικονομικό και βιώσιμο χαρακτήρα με στόχο την υλοποίηση του έργου, γι' αυτό η κατασκευή των κτιρίων και τα υλικά επιλέχθηκαν ώστε να συμβαδίζουν με αυτή την ιδέα.

Οι κατασκευές επιλέχθηκε να είναι κτισμένες από τούβλο σε συνδυασμό με εμφανές μπετόν και για οικονομικούς λόγους και για να δίνει τον πιο αγροτικό χαρακτήρα στο συγκρότημα. Στο εσωτερικό χρησιμοποιείται λευκό επίχρισμα. Για την σκίαση των μεγάλων ανοιγμάτων επιλέχθηκε ανακυκλώσιμο ξύλο για την εγκατάσταση ξύλινων περσίδων.

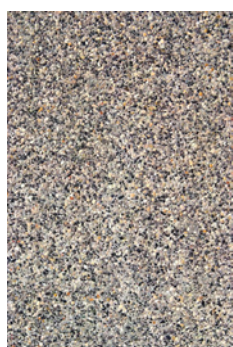
Στο μεταλλικό κτίριο χρησιμοποιήσαμε αντιχαλαζικό διχτυ το οποίο φιλτράρει τον αέρα από τα καυσαέρια και προστατεύει τα φυτά από την υπερϊώδη ηλιακή ακτινοβολία και τις άσχημες καιρικές συνθήκες.

Τέλος, στους εξωτερικούς χώρους χρησιμοποιήσαμε πατητή τσιμεντοκονία, στην κεντρική πλατεία χυτό δάπεδο τα οποία διακόπτονται από μικρές λορίδες μαρμάρου. Στο χώρο της στοάς χρησιμοποιήθηκε χυτό δάπεδο με χαλίκια.

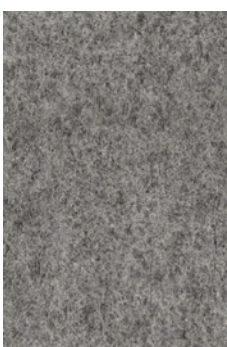
Επιπλέον, προτείνεται η χρήση ηλιακών συστημάτων θέρμανσης του νερού για περαιτέρω εξοικονόμηση στα έξοδα λειτουργίας.

Μπορεί το έργο να εμφανίζεται ως μεγάλης κλίμακας και πολυέξοδο για την υλοποίησή του, ωστόσο πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι απαλάσσει το κράτος από πάγια έξοδα ενοικίασης χώρων αλλά και καταβολής επιδομάτων. Υπάρχει δηλαδή ένα σημαντικό αρχικό κόστος, αλλά μακροπρόθεσμα η λειτουργία του μπορεί να εξοικονομήσει χρήματα στην πολιτεία και ασφαλώς αποτελεί μία σημαντική επένδυση για την κοινωνία.

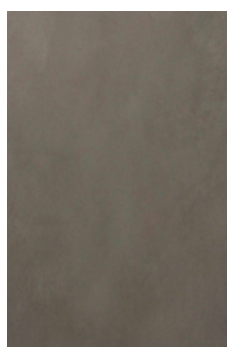
Είναι ένα έργο κοινωνικού χαρακτήρα που φιλοδοξεί να διευκολύνει, να βελτιώσει και να επανοικοδομήσει τη ζωή ατόμων που βρέθηκαν αντιμέτωποι με την αστεγία.

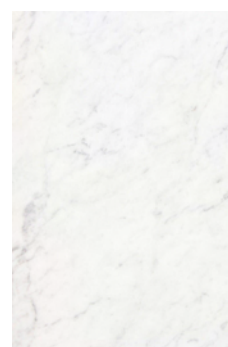
Χυτό δάπεδο με χαλίκια

Χυτό δάπεδο

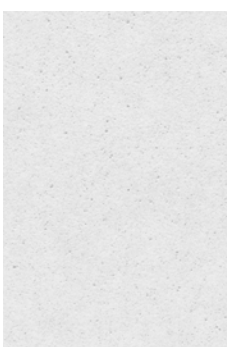
Πατητή τσιμεντοκονία

Άσπρο μάρμαρο

Εμφανές μπετόν

Λευκό επίχρισμα

Ανακυκλώσιμο ξύλο

Τούβλο

11 Επίλογος

Η έρευνα γύρω από το θέμα των αστέγων στη σύγχρονη κοινωνία, που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας, κατέληξε σε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Οι άστεγοι είναι άτομα που μέσα από ατυχείς συγκυρίες εξαναγκάστηκαν σε αυτή τη θέση. Βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας παρόλο που πολλοί από αυτούς διαθέτουν δεξιότητες, γνώσεις και κυρίως θέληση για να αποτελέσουν ενεργά μέλη της κοινωνίας. Είναι όλοι άστεγοι, αλλά δεν είναι όλοι ίδιοι. Ο καθένας έχει τις αδυναμίες του, τις ιδιαιτερότητές του, τα χαρακτηριστικά του και την προσωπικότητά του. Είναι, λοιπόν, ηθικά αναγκαίο η πολιτεία να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη διευκόλυνση της ζωής των αστέγων, την προστασία τους, τη φιλοξενία τους σε οργανωμένες δομές, την εκπαίδευσή τους και την τελική επανένταξή τους στην κοινωνία ως ενεργά μέλη της. Η εργασία φιλοδοξεί να προτείνει μία ολοκληρωμένη πρόταση που κινείται σε αυτή την κατεύθυνση.

12 Βιβλιογραφία

Έντυπη Ξενόγλωσση

1. Levinson, D. (2004) Encyclopedia of homelessness. London: SAGE Publications
2. Ocobock, P. (2009) "Vagrancy and homelessness in global and historical perspective", στο Beier, L. & Ocobock, P. (eds.) Cast out: Vagrancy and homelessness in global and historical perspective. Athens: Ohio University Press
3. Davis Sam (2004), Designing for the homeless: architecture and works, , Berkeley University of California

Έντυπη Ελληνική

1. Σκραπαρλής Ανδρέας (2013), Σύγχρονο αστικό τοπίο. Δημόσιος χώρος και άστεγοι. (Μεταπτυχιακή εργασία), Α.Π.Θ.

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. <http://arsis.gr>
2. <http://www.praksis.gr/>
3. <http://www.feantsa.org/>
4. <http://www.homelessuk.org>
5. <http://dimosvolos.gr/>